

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Azylové řízení

Bc. Kateřina Kopsová

**Diplomová práce
2017**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina Kopsová**
Osobní číslo: **E15772**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Azylové řízení**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování:

Analýza aktuální právní úpravy azylového řízení a praxe udělování azylů v ČR včetně relevantní judikatury Nejvyššího správního soudu. Metodou komparace s právní úpravou azylového řízení ve zvoleném členském státě EU budou zjištěny odchylky od společné azylové politiky EU. Výsledky budou syntetizovány a v případě zjištěných nedostatků české právní úpravy budou doporučena opatření de lege ferenda.

Osnova:

- Právo na azyl
- Podmínky udělení azylu
- Průběh řízení
- Azylová politika EU
- Komparace právních úprav České republiky a zvoleného členského státu EU

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BATTJES, H. European asylum law and international law. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. Immigration and asylum law and policy in Europe, Vol. 8. ISBN 90-04-15087-0.

GOODWIN-GILL, G.S. , MCADAM, J. The refugee in international law. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-920763-3.

JEMELKA, L. Správní řád: komentář. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-484-1.

JÍLEK, D. Povaha práva cizince na azyl podle Listiny základních práv a svobod. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2001, Roč. 9, č. 4, s. 347-353. ISSN 1210-9126.

KOSAŘ, D. Zákon o azylu: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-476-5.

SCHEU, H. Ch. ,ASLAN, E. Migrace a kulturní konflikty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0.

WAGNEROVÁ, E. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-750-6.

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jana Janderová, Ph.D.
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: 4. září 2016

Termín odevzdání diplomové práce: 28. dubna 2017

doc. Ing. Romana Provozníková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejňková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. září 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 4. 2017

Kateřina Kopsová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce Judr. Janě Janderové, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

V této práci je popsán průběh azylového řízení v České republice v návaznosti na vysvětlení základních pojmů, souvisejících s daným tématem. Vzhledem k členství České republiky v Evropské unii je také představena společná právní úprava v oblasti azylové politiky. Pro komparaci azylového řízení byl vybrán jiný členský stát Evropské unie, konkrétně Švédsko. V závěru práce je tak komparován počet žádostí a další ukazatele, a také samotná azylová řízení obou zemí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Azylová politika, azylové řízení, žadatel o azyl, azyl

TITLE

Asylum procedure

ANNOTATION

In this work the course of asylum procedure in the Czech republic in connection with the explanation of the basic concepts related to the given topic is described. Due to the membership of the Czech republic in the European Union, a common legal regulation on asylum policy is also presented. A Member State of the European Union, namely Sweden, was chosen to compare the asylum procedure. In conclusion, the number of applications and other indicators, as well as the asylum procedures of the two countries, are compare.

KEYWORDS

Asylum policy, asylum procedure, asylum seeker, asylum

Obsah

ÚVOD.....	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1 PRÁVO NA AZYL	14
1.2 ŽENEVSKÁ ÚMLUVA O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ.....	15
2 SPOLEČNÁ AZYLOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE.....	17
2.1 AMSTERODAMSKÁ SMLOUVA.....	18
2.2 HAAGSKÝ A STOCKHOLMSKÝ PROGRAM.....	19
2.3 LISABONSKÁ SMLOUVA.....	20
2.4 DUBLINSKÝ SYSTÉM	21
2.5 SCHENGENSKÝ PROSTOR.....	22
2.6 SPOLEČNÝ EVROPSKÝ AZYLOVÝ SYSTÉM.....	25
2.7 EURODAC.....	26
2.8 SEKUNDÁRNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY EU	27
2.8.1 <i>Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany.....</i>	<i>28</i>
2.8.2 <i>Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu .....</i>	<i>29</i>
2.8.3 <i>Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany.....</i>	<i>30</i>
3 AZYLOVÉ ŘÍZENÍ.....	33
3.1 PODMÍNKY UDĚLENÍ AZYLU	33
3.2 POSTUP PŘED ZAHÁJENÍM ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY	35
3.3 ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY	37
3.3.1 <i>Práva a povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany.....</i>	<i>37</i>
3.3.2 <i>Doplnění údajů v žádosti o udělení mezinárodní ochrany.....</i>	<i>40</i>
3.3.3 <i>Pohovor .....</i>	<i>43</i>
3.3.4 <i>Rozhodnutí.....</i>	<i>44</i>
3.4 PŘEZKUM ROZHODNUTÍ PŘED SOUDEM	47
3.5 MIMOŘÁDNÝ OPRAVNÝ PROSTŘEDEK	48
4 ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY VE ŠVÉDSKU	49
4.1 BĚŽNÝ POSTUP V AZYLOVÉM ŘÍZENÍ.....	50
4.1.1 <i>Pohovor .....</i>	<i>51</i>
4.1.2 <i>Podpora žadatelů o azyl .....</i>	<i>52</i>
4.2 ZRYCHLENÉ ŘÍZENÍ	53
4.3 ODVOLÁNÍ	54
4.4 SROVNÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY A ŠVÉDSKA	55
ZÁVĚR.....	63
POUŽITÁ LITERATURA	66
SEZNAM PŘÍLOH	72

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výše měsíčních finančních příspěvků žadatelům o azyl.....	53
Tabulka 2: Počet obyvatel a cizinců v jednotlivých zemích	56
Tabulka 3: Počty žádostí o mezinárodní ochranu v jednotlivých zemích	57
Tabulka 4: Počty vydaných rozhodnutí v jednotlivých zemích	58
Tabulka 5: Shrnutí komparace azylový řízení v České republice a ve Švédsku	62

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Graf procentuálního podílu počtu cizinců v dané zemi	58
Obrázek 2: Graf procentuálního podílu počtu kladných rozhodnutí	59
Obrázek 3: Graf procentuálního podílu počtu podaných žádostí k EU	59
Obrázek 4: Graf procentuálního podílu počtu kladných rozhodnutí k EU.....	60

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
OSN	Organizace spojených národů
Správní řád	Zákon č. 500/2004 Sb, správní řád
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
Zákon o azylu	Zákon č. 329/1999 Sb., o azylu

ÚVOD

Diplomová práce je z větší části zaměřena na analýzu právní úpravy azylového řízení v České republice. Tato problematika je v posledních letech čím dál více řešena z důvodu rostoucího počtu migrujícího obyvatelstva směrem do Evropy a jejích členských států. I když v současné době ještě není komplexní právní úprava azylové politiky na unijní úrovni, určité rysy společné politiky se již objevují a toto téma je stále probíráno. Otázkou je, zda jsou schopny všechny členské státy řídit se stejnými pravidly v oblasti azylového řízení a kdo by měl jejich plnění kontrolovat a zda je tedy společná právní úprava reálná.

V úvodu práce jsou popsány a vysvětleny základní pojmy, které jsou spojeny s azylovým řízením a které jsou podstatné pro tuto práci. Také je zde objasněno právo na azyl v historických souvislostech, jako jedno z mnoha základních lidských práv, které zaručuje Listina základních práv a svobod.

Ve druhé kapitole je analyzována společná azylová politika Evropské unie, a to včetně historického vývoje. Do této kapitoly jsou zahrnuty jednotlivé smlouvy Evropské unie, jako je Lisabonská nebo Amsterodamská. Nejsou rozebírány v celém jejich znění, vždy je charakterizován jen úsek, ve kterém je obsažena úprava společné azylové politiky. Součástí kapitoly je také schengenský prostor, který hraje v migraci obyvatel po Evropě velkou roli, neboť vnitřní hranice mezi státy jsou odstraněny a neprobíhá tak žádná bezpečnostní kontrola, ani kontrola dokladů totožnosti. Popsán je také systém EURODAC, kde se shromažďují základní údaje o žadatelích o mezinárodní ochranu, ke kterým mají přístup všechny členské země Evropské unie. Ten má usnadnit a urychlit postup v azylovém řízení, neboť díky němu mohou jednotlivé orgány zjistit totožnost uprchlíka, který nezákonně překročil vnější hranice Evropské unie nebo i vnitřní mezi jednotlivými státy. Zde jsou obsaženy také informace o společném evropském azylovém systému, který je neustále zdokonalován. Byly vybrány také některé sekundární právní předpisy, které zčásti upravují azylové politiky jednotlivých členských států Evropské unie.

Třetí kapitola je již věnována průběhu azylového řízení v České republice. Jsou zde definovány podmínky, které musí být splněny pro udělení azylu, kdo může o azyl požádat, kdy, kde a jakým způsobem. Také jsou zde uvedeny práva a povinnosti žadatelů. Na základě posouzení je pak vydáno rozhodnutí a účastník řízení má samozřejmě právo na odvolání, případně mimořádný opravný prostředek. Součástí kapitoly je také analýza judikatury Nejvyššího správního soudu a závěry z ní vyplývající jsou zobecněny.

Ve čtvrté kapitole je stručně popsáno azylové řízení ve Švédsku. Tato země byla pro komparaci vybrána zejména z důvodu vysokého počtu žádostí o mezinárodní ochranu, oproti České republice.

V závěru se práce věnuje komparaci právní úpravy azylových řízení v České republice a ve Švédsku, včetně statistik počtu žádostí a dalších ukazatelů za uplynulé roky.

Cílem této diplomové práce je analyzovat a zhodnotit průběh azylových řízení v České republice a Švédsku a provést jejich komparaci. To vše s ohledem na společnou azylovou politiku Evropské unie. Komparace je prováděna zejména kvůli zjištění, zda jsou odlišné počty žádostí o azyl v jednotlivých zemích ovlivněny odlišnou právní úpravou. V případě zjištění nedostatků v této oblasti v České republice budou navrženy změny v aktuální právní úpravě.

1 ZÁKLADNÍ POJMY

V této úvodní kapitole budou popsány a vysvětleny jednotlivé pojmy, týkající se azylového řízení celkově, dále azylové politiky a všeobecně základních lidských práv.

Azylové řízení je nutnou součástí migrace. Migrace je přirozená, existovala vždy a i v budoucnosti bude. Otázkou je, v jaké míře se budou lidé stěhovat po světě. V posledních letech je migrace zejména v Evropě velmi silná a nastává velký problém se začleňováním migrujících obyvatel. Jedná se zejména o občany východu s jinou mentalitou a kulturními zvyklostmi a těžko se přizpůsobují evropskému standardu. Většina lidí do Evropy přichází z toho důvodu, že v jejich zemi probíhá válka a není tam bezpečno. Mnoho civilistů již přišlo o život. Další početná skupina migrantů jsou mladí lidé, kteří hledají lepší uplatnění na trhu práce v evropských zemích, než ve své rodné zemi. Mnohdy ale nemají žádné dosažené vzdělání nebo alespoň ne vhodné ke konkrétní pracovní pozici.

Co se týče definice migrace, v literatuře jich určitě najdeme spoustu. Obecně můžeme říct, že migrace je stěhování členů skupiny nějakých živých tvorů z jednoho místa do druhého. Pro účely této práce budeme za migraci považovat přesun obyvatel z různých regionů. Dalším samotným pojmem je pak region, kdy se může jednat jen o kraj nebo území v daném státu, ale i samotný stát nebo dokonce kontinent. Pokud se osoby pohybují uvnitř státu nebo v nějaké ohraničené oblasti, jedná se o migraci vnitřní. Naopak vnější migrace je charakteristická pohybem osob mezi hranicemi zemí. Během tohoto procesu dochází k trvalému, dlouhodobému nebo i krátkodobému přesunu jednotlivců či skupin v prostoru. Podobným pojmem je pak ještě mobilita, kterou můžeme definovat jako souhrn veškerého pohybu osob, jako např. dojíždka, vyjíždka či cestování. Jedná se zejména o dočasnou změnu bydliště na rozdíl od migrace. [33]

Migraci můžeme dělit nejen na vnitřní a vnější, ale i dobrovolnou a nedobrovolnou. Co se týče dobrovolné migrace, jedná se hlavně o vědomou a dobrovolnou volbu. Můžeme sem zahrnout zejména pracovní migraci, migraci z důvodu sjednocení rodin, za účelem studia a další. Druhým typem je pak migrace nedobrovolná. Ta je důsledkem nedobrovolného rozhodnutí k migrování, např. z náboženských, politických a dalších důvodů. Dalším dělením, v současné době hodně aktuální, je migrace legální a nelegální. V prvním případě migranti splňují veškeré zákonné podmínky v zemích, kde se pohybují nebo žijí. Nelegální migranti nějakou ze zákonných podmínek porušují. Mohl například do země ilegálně vstoupit, to znamená bez platného cestovního dokladu nebo s padělaným dokladem, bez víza atd. Jeho pobyt se ale ilegálním mohl stát např. i po uplynutí doby legálního pobytu v zemi, kdy mohlo

vízum vypršet, nedošlo k prodloužení povolení k pobytu, v případě nelegální práce bez držení odpovídajícího víza atd. Velkým problémem je, že ilegální pobyt je migranty preferován zejména z toho důvodu, že je pro ně levnější nebo nemají dostatečné finanční prostředky. [33]

Hlavním pojmem azylového řízení je cizinec, neboť právě ten žádá o udělení azylu. Cizinec je tedy každá fyzická osoba, která nemá státní občanství České republiky. Podle zákona o pobytu cizinců se to týká i občanů Evropské unie. Cizincem může také být občan tzv. třetí země (země mimo Evropskou unii). Tito občané se dále dělí na cizince bez vízové povinnosti, ti mohou do České republiky cestovat bez vízové povinnosti a dále cizince s vízovou povinností, kteří musí před cestou do České republiky požádat o vízum a musí uvést důvod svého pobytu. Přitom u jednotlivých důvodů jsou různé typy víz. [30][33]

Je důležité interpretovat také samotný pojem azyl. Azyl nemá v zákonné úpravě jednotnou definici a je vysvětlován různě. Je to právní ochrana uprchlého cizince. Azyl je udělován občanům, kteří nemají státní příslušnost dané země, nejčastěji jsou to občané třetích zemí. Jedná se o ochranný pobyt, udělován zejména kvůli pronásledování, nejčastěji z politických důvodů. Za pronásledování se považuje závažné porušení lidských práv, jednání působící psychický nátlak nebo podobná jednání, která jsou podporována nebo prováděna původcem pronásledování.[6] [24][30]

S azylem souvisí také pojem azylant. To je cizinec, kterému byl udělen azyl podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (dále jen zákon o azylu), avšak po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. Cizinci, který nesplnil podmínky pro udělení azylu, může být poskytnuta doplňková ochrana. V České republice je pak za azylanta označována i osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka. Všeobecně je uprchlík definován jako státní příslušník třetí země, kterému bylo přiznáno právní postavení uprchlíka podle Ženevské úmluvy. Ta bude rozebrána dále v textu. [24][30]

Žadatelé o udělení mezinárodní ochrany nebo přímo azylanti jsou ubytováni v azylových zařízeních za podmínek zaručujících zachování lidské důstojnosti. Azylová zařízení můžeme dělit na jednotlivé typy. Jedná se o: přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko. Dalším typem pak může být ještě letištní přijímací středisko. V zákonu o azylu toto zařízení nedefinuje jako samostatné, ale platí v něm stejná pravidla jako v ostatních zařízeních, takže je považován za čtvrtý typ, avšak je odlišný od klasického střediska. Všechny tyto ubytovací kapacity zřizuje Ministerstvo vnitra ČR. Podrobněji budou popsány v dalších kapitolách.

1.1 Právo na azyl

Právo na azyl má hluboké historické souvislosti. Postupem času se ale jeho interpretace samozřejmě měnila. Ze začátku, a to ve starověku, se jednalo zejména o právo náboženského azylu. Vázalo se na konkrétní posvátné místo a s tím byla spojena ochrana před jakýmkoliv stíháním. Azyl byl brán jako místo, kam mohl člověk uprchnout a kde nesměl být trestán ani násilně stíhán. Toto pojetí azylu převzala poté i katolická církev a světská moc to musela respektovat. Postupem času se azyl rozdělil na dva typy. První je typický původně pro středověké právo územního azylu. Překračuje hranice států a dává šlechtě právo požádat útekem z vlastní země o ochranu panovníka cizí země. Panovník se pak sám rozhodl o poskytnutí. Udělování azylu osobám stíhaných z politických důvodů bylo ale výrazně menší, a to z toho důvodu, že jejich přijetí představovalo větší riziko vnímání jako nevládného aktu ze strany státu původu a jeho panovníka. Další typ je pak diplomatický azyl, který se objevuje ve formě předcházející mezinárodnímu právu. Jednalo se o právo uchýlit se pod ochranu zastupitelského úřadu cizího státu chráněného diplomatickou imunitou. Tento azyl ale na přelomu 17. a 18. století ve své původní podobě zaniká. Postupem času se tak přestává vnímat rozlišení azylu z hlediska typů, avšak začíná se objevovat problém, zda azyl vnímat přirozenoprávně, jako důkaz přirozeného lidského práva hledat ochranu před nebezpečím nebo naopak jako důsledek volné úvahy státu komu ho udělit v závislosti na vlastních zájmech. Ve 20. století je azyl vnímán jako vnitrostátní akt státu, zčásti legislativní, zčásti exekutivní, vyjadřující vůli daného státu poskytnout jednotlivci ochranu na svém území. Zároveň vzniká pojem uprchlictví, kdy uprchlíkem se jednotlivec stává a na státu jeho nového pobytu pouze je, aby tuto skutečnost akceptoval přiznáním statusu uprchlíka. Pokud to tedy shrneme, uprchlíkem se člověk stává, azylantem je učiněn vůlí státu. Zaniká tak problém, jak azyl vnímat. [44]

Na základě Listiny základních práv a svobod, článku 43 je každému člověku zaručena svoboda pohybu a pobytu a právo na azyl. Azyl může být současně odepřen, a to tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.

Je nutno podotknout, že i když je právo na azyl zakotveno v Listině základních práv a svobod, nepatří ani k přirozeným, ani k základním právům jedince. Právo na azyl může být klasifikováno jako velmi podmíněné lidské právo, protože nositel práva má omezenou diskreční kontrolu nad tímto právem, naopak povinný subjekt má výhodu zjišťování, jestli žadatel vyhověl hmotně a procesně podmínkám, které jsou upraveny v Listině základních

práv a svobod a v zákonu o azylu. Pokud žadatel splní zákonné požadavky, je mu uznáno toto subjektivní právo. [21]

Ještě před rokem 1999 existovala v české právní úpravě mezera mezi postavením uprchlíka a právem na azyl. To se změnilo, když byl 11. listopadu 1999 schválen zákon o azylu. Zejména v § 12 zákona je stanoveno, že ministerstvo udělí cizinci azyl, pokud je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině či pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má nebo v případě pokud je osobou bez státního občanství ve státě, kde měl poslední trvalé bydliště. V zákoně je pak použito slovo „udělit“, čímž je stanovena povinnost státu a uznáno udělení azylu uprchlíkovi, pokud splní zákonem stanovené podmínky. Ačkoliv je již zákon o azylu v české soudní praxi běžně používán, doposud ani v něm nejsou jasně interpretovány jednotlivé pojmy. Jedná se zejména o pojem azyl a pronásledování. [21]

1.2 Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků

Úmluva o právním postavení uprchlíků je nejdůležitějším dokumentem v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků. Primárním principem je to, že úmluva zavazuje státy mezi sebou, aby svými vnitrostátními předpisy a případně dalšími nelegislativními prostředky zabezpečily práva jí deklarovaná. Rozvoj mezinárodního práva, úmluv a směrnic za účelem ochrany uprchlíků se datuje k počátku 20. století, a to díky Lize národů, která předcházela Organizaci spojených národů (dále jen OSN). Proces rozvoje vyvrcholil 28. července 1951, kdy Valné shromáždění OSN přijalo Úmluvu o právním postavení uprchlíků. Tento původní dokument byl omezen pouze na ochranu evropských uprchlíků po druhé světové válce. Jeho cílem nebylo řešit příčiny útěku, jako porušování lidských práv, politický či ozbrojený konflikt v zemi jejich původu a další. Naopak cílem bylo zmírnit následky těchto problémů tak, že obětem nabídne mezinárodní právní ochranu a další pomoc. V roce 1967 byl pak přijat protokol, který její působnost rozšířil a odstranil geografické a časové omezení. Oba dokumenty také ovlivnily důležité regionální dokumenty na ochranu uprchlíků. [19] [25][38]

Úmluva definuje pojem uprchlík, jeho práva a povinnosti, jaká ochrana a právní podpora mu má být poskytnuta a další.

Pojem uprchlík je v úmluvě popsán ve dvou odstavcích. První má význam pouze historický. Druhý odstavec obsahuje základní definici uprchlíka stojící na čtyřech pilířích. Jedná se o přítomnost mimo území země původu, objektivní či subjektivní nemožnost

vystavit se ochraně této země či vrátit se do ní, tato nemožnost je zdůvodněna oprávněnými obavami z pronásledování. Toto pronásledování je založeno na důvodech rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině či politického přesvědčení. Co se týče povinností uprchlíka, musí se podrobit zákonům a nařízením země, ve které se nachází. Mezi práva se řadí zákaz diskriminace, kdy státy nesmí rozlišovat uprchlíky podle rasy, náboženství nebo země původu, dále s nimi musí zacházet alespoň stejným způsobem jako se svými občany ve všech otázkách. Všem uprchlíkům musí být také umožněno stejné zacházení během vzdělávání jako s ostatními občany. Mají také nárok na veřejnou pomoc a podporu jako obyvatelé dané země a zaručen svobodný přístup ke všem soudům na území státu. Co se týče sociálního zabezpečení, smluvní státy se zaručují s uprchlíky zacházet stejně jako se svými občany, pokud jsou tyto záležitosti podrobeny zákonům a nařízením. Jedná se o plat, včetně rodinných příspěvků, pokud jsou obsaženy v platu, pracovní dobu, práci přes čas, placenou dovolenou, omezení domácí práce, minimální věkovou hranici pro vstup do zaměstnání, učňovské školství a výcvik, práci žen a mladistvých a využívání výhod kolektivního vyjednávání. Dále sociální zabezpečení, jako zákonná ustanovení se zřetelem na pracovní úrazy, nemoci z povolání, mateřské dovolené, pracovní neschopnost, zabezpečení ve stáří, smrt, nezaměstnanost, rodinné povinnosti a všechny ostatní případy, které spadají podle vnitrostátních zákonů nebo nařízení pod sociální zabezpečení. Každý uprchlík si může dobrovolně vybrat na území daného státu místo bydlení a volně se pohybovat na jeho území.

[1]

Smluvní státy se podpisem Úmluvy zavazují, že nebudou uprchlíka stíhat pro nezákonný vstup nebo přítomnost, pokud přichází přímo z území, kde byl ohrožen jeho život nebo svoboda, pokud vstoupí nebo je přítomen v dané zemi bez povolení za předpokladu, že se bez prodlení sám přihlásí úřadům a prokáže dobrý důvod pro svůj nezákonný vstup nebo přítomnost. Uprchlík nesmí být vyhoštěn, pokud se zákonně nachází na území daného státu, kromě případů odůvodněných státní bezpečností nebo veřejným pořádkem. Pokud taková situace nastane, stát mu umožní dostatečnou lhůtu k získání zákonného povolení vstupu do jiné země. Nesmí být vyhoštěn ani za hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení. [1]

Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků byla základním stavebním kamenem pro tvorbu mezinárodní právní úpravy v otázce udělování azylu, uprchlictví a migraci.

2 SPOLEČNÁ AZYLOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Všechny státy Evropské unie (dále jen EU) se vstupem do unie zavázaly respektovat a dodržovat všechny společné normy a směrnice, které vydávají orgány EU. Můžeme říci, že mezinárodní právo je nadřazeno právu národnímu. To samozřejmě platí i o zákonných normách v oblasti azylového práva. V současné době není žádný společný právní předpis, který by azylové řízení upravoval jednotně pro všechny členské státy. Ty tedy mají své vlastní zákony, avšak musí se v postupech azylové politiky řídit evropskými směrnicemi a normami.

Evropské země se již po mnoho let stávají útočištěm pro uprchlíky a dlouhodobě jim poskytují bezpečí. To je důvodem toho, že evropské země jsou považovány za bezpečné a většina z nich za ekonomicky stabilní, vyvinuté a otevřené ekonomiky. Cizinci tak zde mají mnoho možností a pracovních příležitostí. Ochrana lidských práv, jako v jednotlivých státech, tak i v celé Evropské unii patří k základním právům a jádru evropské identity. Již v roce 1999 se evropské státy zavázaly k vytvoření společného evropského azylového systému, který by měl vyřešit problematiku azylového práva na úrovni Evropské unie. To jen odstartovalo dlouhodobý proces, kdy v dalších letech byla EU přijata další důležitá legislativní opatření, která měla sjednotit rozdílné azylové systémy členských zemí. Bude o nich pojednáno v dalších částech práce. Co se týče finanční podpory členským zemím, byl zřízen Evropský fond pro uprchlíky, který má zajistit efektivní provozování azylových systémů. Dále byl založen EURODAC, což je informační systém EU, který porovnává otisky prstů a zjišťuje, zda již žadatel o azyl nepodal žádost v jiné zemi. [37]

Cílem společné azylové politiky Evropské unie je sladit azylová řízení všech členských států, a to za pomoci společných ustanovení. Důvodem pro toto je poskytnutí všem státním příslušníkům třetí země, kteří potřebují mezinárodní ochranu, přiměřený status a zajistit dodržení zásady nenavrácení. Tu můžeme vyložit jako zákaz navrácení uprchlíků do země, kde existují důvodné obavy z pronásledování. Přitom se to vztahuje jak na zemi původu, tak na jakoukoliv zemi, kde by byl uprchlík vystaven pronásledování. Evropská unie tedy chce rozvíjet společnou politiku, týkající se azylu a doplňkové a dočasné ochrany. Zároveň ale tato politika musí být v souladu s Ženevskou úmluvou z roku 1951 a s jejím protokolem z roku 1967. V minulosti již vznikly smlouvy a podzákonné právní předpisy, které byly základem vytvoření EU a zároveň upravovaly azylovou politiku. Jedná se zejména o Amsterodamskou smlouvu, Lisabonskou smlouvu, Dublinský systém a podzákonné právní předpisy EU. Tyto jednotlivé dokumenty budou popsány v dalších podkapitolách. [16]

Celkově můžeme evropský právní systém dělit na právo primární a sekundární. Do primárního práva řadíme smlouvy, které tvoří právní základ pro veškerou činnost Evropské unie. Sem můžeme řadit např. Lisabonskou smlouvu, smlouvu z Nice, Amsterodamskou smlouvu, Maastrichtskou smlouvu, Jednotný evropský akt, Bruselskou smlouvu, Římské smlouvy, smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli, ale také jednotlivé zakládající smlouvy všech přistupujících států. Nařízení, směrnice a rozhodnutí pak řadíme do sekundárního práva, které vychází z principů a cílů zakotvených ve smlouvách.

2.1 Amsterodamská smlouva

Amsterodamská smlouva byla podepsána v Amsterdamu na zasedání Rady ministrů zahraničí 2. října 1997 a v platnost vstoupila 1. května 1999.

Amsterodamská smlouva je klíčovým impulsem v oblasti azylové politiky zejména díky tomu, že v rámci nové úpravy Smlouvy o založení Evropského společenství přesunula azylovou politiku a migrační politiku z třetího pilíře do komunitárního práva. V rámci první fáze vzniklo do roku 2005 celkem šest právních aktů. Tři směrnice upravovaly minimální standardy pro zacházení s uprchlíky (recepční směrnice), pro uznání uprchlíků a osob, které potřebují mezinárodní ochranu, (kvalifikační směrnice) a pro oblast azylového řízení (procedurální směrnice). Směrnice o dočasné ochraně, která měla určovat postup v případě hromadného přílivu vysídlených osob, nebyla nikdy aplikována. Dále bylo přijato tzv. dublinské nařízení, které upravuje příslušnost konkrétního členského státu EU k posuzování žádostí o azyl. Podle smlouvy o Evropském společenství získala Rada legislativní pravomoc v oblasti kontroly hranic, víz a legálního pobytu na území členských států EU. Dále je Rada zmocněna přijímat předpisy v oblasti azylu a azylového řízení a také proti nedovolenému přistěhovalectví a nedovolenému pobytu včetně navrácení osob, které neoprávněně pobývají v některém členském státě. Komunitarizace migrační politiky se měla konat ve dvou etapách. V první, v letech 1999 – 2004, bylo přechodné období, kdy v záležitostech migrace a azylu platily jen omezené pravomoci Evropského soudního dvora. Zvláštnost byla také v legislativní iniciativě ze strany Evropské komise a členských států a zásady jednomyslného rozhodování v Radě a omezeného zapojení Evropského parlamentu do normotvorné činnosti. Toto období skončilo 1. května 2004, kdy skončilo právo členských států na legislativní iniciativu. To ovšem vedlo k monopolu legislativní iniciativy ze strany Evropské komise. I po roce 2005 nadále Rada rozhoduje jednomyslně v některých oblastech. Jedná se zejména o: minimální pravidla pro postup členských států při přiznávání či odnímání postavení uprchlíka; otázky vstupu a pobytu na území členských států a o přijímání pravidel,

podle nichž členské státy udělují dlouhodobá víza a povolení k pobytu; povolení vydávaných za účelem sloučení rodin či pro státní příslušníky třetích zemí, kteří již oprávněně pobývají v některém členském státě. [35]

Cílem Amsterodamské smlouvy bylo zajistit humánnější Evropu blízkou občanům, posílit postavení a akceschopnost Evropské unie ve vnějších vztazích, ale i učinit reformu institucionálního rámce. Smlouva zavádí princip pružnosti jako zvláštní urychlený způsob integrace pouze některých členských států v určitých oblastech. Ten umožňuje státům, pokud si přejí, uskutečnit silnější integraci v oblastech jejich zájmu, aniž by je ostatní státy mohly blokovat. I když se většina hlav členských států shodla na tom, že výsledek nesplnil původní očekávání, alespoň částečného pokroku bylo dosaženo ve všech oblastech. Institucionální reforma byla sice započata, ale nutná rozhodnutí byla odložena do budoucna. Velkým úspěchem bylo rozšíření oblastí, v nichž spolupracuje Rada s Evropským parlamentem a posílení úlohy národních parlamentů. Byla vytvořena pevná základna v podobě kapitoly věnované zaměstnanosti, posílení ustanovení věnovaných oblastem prioritního zájmu občanů nebo zařazení některých dalších oblastí týkajících se volného pohybu osob do prvního pilíře a další. [23]

Nevyřešeným otázkám se Evropská unie věnovala v dalších předpisech v následujících letech. Ty budou popsány v dalších podkapitolách.

2.2 Haagský a Stockholmský program

Oba tyto programy jsou víceleté programy, zaměřené na oblast spravedlnosti a vnitřních věcí EU. Haagský program (Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii) byl schválen na zasedání Evropské rady, a to 5. listopadu 2004. Stanovuje obecné priority a politické cíle v oblasti vnitřní bezpečnosti EU na období let 2005-2009. Cílem programu bylo zejména zlepšit obecnou schopnost Evropské unie a jejích členských států zaručit základní práva, minimální procesní ochranu a přístup ke spravedlnosti, poskytovat potřebným osobám ochranu v souladu s Ženevskou úmluvou o uprchlících a jinými mezinárodními smlouvami, regulovat migrační toky a kontrolovat vnější hranice Unie, bojovat proti organizovanému mezinárodnímu zločinu a potlačovat hrozbu terorismu, využívat potenciál Europolu a Eurojustu, dále prohloubit vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a osvědčení v občanských i trestních věcech a odstraňovat právní a soudní překážky soudních sporů v občanských a rodinných věcech s přeshraničními dopady. [31]

Na tento program navazuje tzv. Stockholmský program, který byl sestaven během roku 2009. Stanovuje obecné priority a politické cíle na období 2010-2014. Nový víceletý plán byl přijat v prosinci 2009 a jeho hlavní prioritou nadcházejících let mělo být zaměření se na zájmy a potřeby občanů a dalších osob, za které EU nese zodpovědnost. Vedle posilování bezpečnosti kladl důraz také na respekt k základním právům, zejména na právo na soukromí. Zdůrazňoval rovněž význam evropské spolupráce v boji proti organizovanému zločinu a potvrzuje cíl dobudovat společný evropský azylový systém do roku 2012. Popisuje jednotlivé politické cíle a nástroje k jejich dosažení. [31]

2.3 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva, oficiálně Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, byla podepsána v Lisabonu 13. prosince 2007. Avšak po komplikovaném procesu ratifikace vstoupila v platnost až 1. prosince 2009. Česká republika byla poslední zemí, která smlouvu ratifikovala. Poté, co smlouvu schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR i Senát, ji odmítl podepsat tehdejší prezident Václav Klaus. Ústavní soud ČR pak dvakrát posuzoval slučitelnost některých pasáží smlouvy s ústavním pořádkem ČR, avšak v obou případech shledal soulad s českou ústavou. [8]

Jejím cílem je učinit z Evropské unie demokratičtější a transparentnější organizaci, která bude působit efektivněji, podporovat práva a hodnoty zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost a posilovat svou roli ve světové politice. EU také touto smlouvou získává právní subjektivitu. Ta ji ale neopravňuje přijímat právní předpisy nebo jednat v oblastech mimo pravomoci, které jí byly svěřeny členskými státy ve smlouvách. Evropský parlament a Rada přijímá řádným legislativním postupem opatření, která se týkají společné vízové politiky, kontrol, jimiž podléhají osoby překračující vnější hranice, jednotného azylového statusu pro příslušníky třetích zemí, jednotného statusu doplňkové ochrany pro státní příslušníky třetích zemí, společného postupu pro udělování a odnímání jednotného azylového statusu, kritérií a mechanismů pro určení členského státu příslušného pro posouzení žádosti o azyl nebo doplňkovou ochranu, norem týkajících se podmínek pro přijímání žadatelů o azyl nebo doplňkovou ochranu a další z oblasti azylové politiky. [10]

Co se týče společné azylové politiky pro členské státy Evropské unie, Lisabonská smlouva přímo hovoří o společné evropské azylové politice a také charakterizuje jeho jednotlivé prvky, jako jednotný azylový status, jednotný status doplňkové ochrany, odnímání azylového statusu atd. Unie vyvíjí společnou politiku týkající se azylu, doplňkové ochrany a dočasné ochrany s cílem poskytnout každému státnímu příslušníkovi třetí země, který potřebuje mezinárodní

ochranu, přiměřený status a zajistit dodržování zásady nenavracení. Tato politika musí být v souladu s Ženevskou úmluvou o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951, Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků ze dne 31. ledna 1967 a ostatními příslušnými smlouvami. Tvorba společného evropského azylového systému již probíhala na základě Haagského programu a Stockholmského programu. Ve smlouvě je také zakotveno, že Unie může zasahovat do oblasti integrace státních příslušníků třetích zemí oprávněně pobývajících na území členských států, s vyloučením harmonizace právních předpisů členských států. Členské státy mají také nedotknutelné právo stanovit objem vstupů státních příslušníků třetích zemí, kteří přicházejí na jejich území za účelem zaměstnání nebo samostatně výdělečné činnosti. V Lisabonské smlouvě je také zakotven závazek, že se politiky Unie v oblasti migrace, azylu a ochrany hranic musí řídit principem solidarity a spravedlivého rozdělení odpovědnosti mezi členskými státy, a to i na finanční úrovni. [42]

2.4 Dublinský systém

Jedná se o mechanismus, kdy v rámci členských států EU je žádost cizince o mezinárodní ochranu posuzována jen jednou zemí, zpravidla první zemí, kam cizinec vstoupí. Cílem je tak eliminovat situace, kdy je řízení o žádosti cizince vedeno současně nebo postupně několika členskými státy, do kterých se cizinec účelově přemísťuje. Současně se snaží zabránit tomu, kdy se naopak žádný stát nepokládá za příslušný k meritornímu posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, neboť aplikuje princip třetí bezpečné země na členské státy EU, ve kterých žadatel o mezinárodní ochranu pobýval před příchodem do státu, který nyní žádosti hodnotí. Pokud to shrneme, Dublinský systém znamená, že žadatel o mezinárodní ochranu má právo na meritorní posouzení jeho žádosti o mezinárodní ochranu pouze v jednom členském státě EU. Podrobný popis postupů je uveden v Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003 a Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států. Toto nařízení je označováno za nové dublinské nařízení. Dublinský systém je v současné době v souvislosti s uprchlickou krizí velmi kritizován a považován za nefunkční. Evropská komise tak na jaře roku 2016 připravila několik návrhů na změnu. [28]

Nové dublinské nařízení obsahuje různé postupy na ochranu žadatelů o azyl. Jedná se o mechanismus včasného varování, připravenosti a řešení krizí, který řeší základní příčiny nefunkčnosti vnitrostátních azylových systémů. Je několik ustanovení na ochranu žadatelů,

jako např. povinný osobní pohovor, záruky pro nezletilé osoby, rozšířené možnosti opětovného sloučení s příbuznými a další. Existuje povinnost zajistit na požádání bezplatnou právní pomoc a zaručit opravný prostředek proti rozhodnutí o přemístění. Důraz se klade také na větší srozumitelnost postupů mezi členskými státy. [15]

Ve většině případů nyní žádost o azyl posuzuje první členská země Evropské unie, na jejíž území migrant vstoupí. Zároveň ale může nastat situace, kdy se žádostí zabývá i jiný členský stát, kde má žadatel o azyl nějakého rodinného příslušníka, který již požádal o mezinárodní ochranu nebo ji dokonce získal nebo pokud již bylo žadateli vydáno vízum jinou členskou zemí, pak je za žádost odpovědná právě ta. Pokud by žádost řešila první země, do které migrant vstoupí, v praxi by to znamenalo, že by téměř za všechny byly odpovědné Řecko a Itálie. To samozřejmě v současné době, kdy do Evropy putuje stále více a více migrantů a zároveň kdy má Řecko velké ekonomické problémy není možné zvládnout a vysoký počet žádostí o mezinárodní ochranu efektivně vyřizovat. Nakonec to dopadá tak, že státy jižní Evropy nenaplnují to, co jim evropské právo přikazuje, a nechávají tak migranty pokračovat dál do vnitrozemí. Již dlouho se diskutuje o problému, kdy je většina žádostí vyřizována na vnější hranici Evropské unie nebo v hlavních cílových destinacích uprchlíků (zejména Německo nebo Švédsko), a tak přichází Evropská komise s reformou Dublinského systému. [41]

Reforma systému spočívá v zavedení relokačního mechanismu pro krizové situace. Jedná se o to, že v případě přetížení množstvím žadatelů o azyl v dané zemi nad 150% jejich kapacit (odvislých od počtu obyvatel a HDP) dojde k distribuci žadatelů. Ta by měla fungovat, dokud vytiženost daného státu opět neklesne pod 150%. Za každého takto nepřijatého žadatele o azyl by odmítající stát zaplatil 250 000 EUR tomu členskému státu, který by za toho odmítnutého žadatele převzal odpovědnost. S tímto systémem nesouhlasí zejména země Visegrádské čtyřky, tedy i Česká republika. Slovenská republika, v rámci svého předsednictví EU, představila princip pružné solidarity, kdy by jednotlivé členské státy na uprchlickou krizi přispívaly dle svých možností. Jednalo by se o finanční podporu, pomoc s ubytováním žadatelů a další. Otázka uprchlických kvót tak nebyla doposud jednoznačně vyřešena.

2.5 Schengenský prostor

Schengenský prostor znamená, že osoby, které se pohybují mezi vnitřními hranicemi, nemusí absolvovat celní a pasovou kontrolu, neboť vnitřní hranice byly zrušeny. Pro překračování vnějších hranic pak platí společná pravidla a postupy, a to zejména u víz pro krátkodobé pobyty, žádostí o azyl a ochranu hranic. Na celém území Schengenu je zaručena

volnost pohybu osob. To vše se děje na základě Schengenské dohody, který byla podepsána v roce 1985.

Prvních pět států Evropské unie podepsalo dohodu 14. června 1985. Další státy se přidaly 19. června roku 1990. Úmluva z roku 1990 začala platit až v roce 1995, a právě v tomto roce byly zrušeny kontroly na vnitřních hranicích signatářských států a vznikla společná vnější hranice, kde se provádějí imigrační kontroly pro schengenský prostor v souladu s identickými postupy. Zároveň byla přijata společná pravidla, která se týkají víz, práva na azyl a kontrol na vnějších hranicích, aby byl možný volný pohyb osob na území signatářských států. Postupem času se schengenský prostor rozšiřoval a v současné době je tvořen téměř všemi členskými státy EU. Konkrétně se jedná o Belgii, Českou republiku, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francii, Itálii, Litvu, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Maltu, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko. Částečně jsou členy Schengenu Irsko a Velká Británie, a to pouze v oblasti bezpečnosti a justice, zatímco bezpečnostní kontroly na hranicích zůstaly nezměněny. Dále jsou členy i země, které nejsou členy EU, a to je Island, Norsko a Švýcarsko. Hraniční kontroly jsou zrušeny i v Monaku, San Marinu a Vatikánu, i když tyto země nejsou členy EU. Zvláštním případem je Andorra, která není součástí Schengenu, ale občané EU do ní mohou vstupovat jen s občanským průkazem, zatímco ostatní cestující musí mít pro vstup do země platný cestovní pas. [9]

Jako nezbytné opatření směřující k omezení bezpečnostních rizik plynoucích z volného pohybu osob a věcí v rámci schengenského prostoru byl zřízen Schengenský informační systém. Je to rozsáhlá mezinárodní databáze, která umožňuje příslušným útvarům na vnějších i vnitřních hranicích využívat údaje o osobách a předmětech, které byly do databáze zaznamenány v kterékoliv členské zemi a v případě nutnosti adekvátně reagovat. Zejména tedy zabránit vstupu na území schengenu osobě, které byl udělen zákaz vstupu v jiné členské zemi, případně zadržet osobu, která je hledána policií v jiném členském státě. Informační systém je tedy využíván při provádění hraničních, policejních a celních kontrol ve nitrozemí, při řízení o udělování víz, vydávání povolení k pobytu a dalším. Zajištěna jsou samozřejmě i práva subjektů, a to právo na přístup k údajům, právo na informace, právo na opravu či výmaz údajů, právo podat stížnost nebo žádost o ověření zpracování a právo podat žalobu. V systému jsou zaznamenány:

- záznamy vedené pro účely odepření vstupu nebo pobytu,
- záznamy o osobách hledaných za účelem zatčení a předání na základě evropského zatýkácího rozkazu,

- záznamy o osobách hledaných za účelem soudního řízení,
- záznamy o osobách a věcech pořízených pro účely skrytých nebo zvláštních kontrol,
- záznamy o věcech hledaných za účelem zabavení nebo zajištění důkazů v trestním řízení. [40]

Kromě Schengenského informačního systému byla ale zavedena i další společná opatření k zabránění negativního dopadu na vnitřní bezpečnost. Jedná se o: ochranu vnějších hranic, policejní a justiční spolupráci, vízovou a konzulární spolupráci a ochranu osobních údajů.

Členské státy se vstupem do Schengenu zavázaly dodržovat společná pravidla. Jedná se o:

- odstranění kontrol osob na vnitřních hranicích,
- společnou sadu pravidel vztahujících se na lidi přecházející vnější hranice členských států EU,
- harmonizaci podmínek vstupu a pravidel vzhledem k vízům pro krátkodobé pobyty,
- posílení policejní spolupráce,
- silnější soudní spolupráci prostřednictvím rychlejšího systému vydávání a přesunu výkonu trestních soudních rozhodnutí,
- vytvoření a rozvoj Schengenského informačního systému.

Co se týče cestování po Schengenském prostoru, odlišují se podmínky pro občany podle toho, odkud přichází. Občan EU cestuje na základě platného cestovního dokladu, tzn. cestovního pasu nebo průkazu totožnosti. Ten by měl být platný nejméně po dobu pobytu v cizí zemi. I když na vnitřních hranicích již neprobíhá pasová kontrola, cestující musí cestovní doklad kdykoliv předložit na výzvu policie a identifikovat se. Občan Evropské unie nepotřebuje žádné povolení pro pobyt v ostatních členských zemích, avšak každý členský stát má stanovena pravidla týkající se ohlašovací povinnosti nebo registrace občana EU po příjezdu na území, které je nutno ověřit u zastupitelského úřadu daného státu, pokud na jeho území hodlá daná osoba přechodně pobývat. Pokud dojde ke ztrátě cestovního dokladu, je nutné tuto skutečnost co nejdříve nahlásit na nejbližší zastupitelský úřad země, která cestovní doklad vydala. Ten za účelem návratu vystaví náhradní cestovní doklad, který slouží k jednorázové cestě do země, která doklad vydala.

Pro příslušníky zemí, které nejsou součástí Schengenu, platí samozřejmě jiná pravidla. Od příslušníků některých zemí je vyžadováno vízum pro vstup do prostoru EU. Vízová pravidla se mohou lišit podle země původu. Pokud je cizinec držitelem platného průkazu o povolení k trvalému pobytu vydaného členskou zemí EU a má platný cestovní doklad, může cestovat do jiných zemí Schengenského prostoru a pobývat zde až 90 dnů.

I po zrušení kontrol na vnitřních hranicích, zůstala zachována řada pravidel. Státní hranice zůstávají stále zachovány. Hranice vymezují svrchované území členského státu. Hraniční přechody sice přestaly plnit svoji funkci, ale může dojít k dočasnému zavedení ochrany státních hranic v rámci nezbytných opatření k eliminaci hrozeb v oblasti bezpečnosti. Státní hranice jsou i nadále vyznačeny pomocí hraničních znaků tak, aby si každý uvědomil, že je překročil. Činnost pracovníků celní správy také zůstala nezměněna. Bezpečnostní kontroly na letištích zůstaly zachovány i při cestování do země Schengenu. I nadále tak platí bezpečnostní pravidla a zákaz převážení určitých předmětů na palubě letadla. Zůstala platná i všechna pravidla EU související s jednotným vnitřním trhem a volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu. V praxi se jedná zejména o převážení omezeného množství určitých výrobků. Nezměnil se ani postup při vydávání víz a povolení k pobytu nebo zaměstnávání cizích státních příslušníků.

2.6 Společný evropský azylový systém

Společný evropský azylový systém je ústředním pojmem společné azylové politiky EU. V posledních letech probíhaly na úrovni Evropské unie různé diskuze a práce, které směřovaly k jeho vybudování. Cílem jsou plně harmonizované azylové politiky jednotlivých členských států, které budou zahrnovat všechny fáze řízení o mezinárodní ochraně, a to od přijímání až po integraci, případně návrat do země původu.

Vytvoření společného systému je rozděleno do dvou fází. Do první patří přijetí minimálních standardů, což má docílit alespoň částečné harmonizace. Ve druhé fázi by se přijaté standardy měly zvyšovat. Cílem by mělo být vytvoření jednoho orgánu odpovědného za posuzování azylových žádostí. Tento orgán by měl přímo rozhodovací pravomoc a v případě kladného rozhodnutí by žadateli byl přiznán azyl Evropské unie. Konkrétní členský stát, zejména ten, na jehož území se daná osoba nachází, by dále zabezpečoval vlastní realizaci postavení azylanta, tedy práva z něj vyplývající. Existence jednoho orgánu by vedla ke sjednocení posuzování žádostí. [22]

Na základě směrnice o azylovém řízení, která bude konkretizována dále v textu, by měl být postup při podávání žádostí o azyl ve všech členských státech EU stejný. Žadatelé jsou nejdříve poskytnuty materiální podmínky přijetí, např. ubytování a strava. Každému jsou pak sejmuty otisky prstů a odeslány do databáze EURODAC (podle nařízení o EURODAC). Referent, který musí být obeznámen s právem EU, všechny žadatele s pomocí tlumočnicka vyslechne, protože je nutné zjistit, zda splňují podmínky pro přiznání statusu uprchlíka nebo doplňkové ochrany. Na základě toho pak osobě může být přiznán status uprchlíka nebo doplňkové ochrany. Cizinec pak získá práva s tím spojená, jako je přístup k povolení k pobytu, na trh práce a na zdravotní péči. Druhou možností je, že žadatelé není azyl udělen. Proti tomuto rozhodnutí lze podat opravný prostředek k soudu. Soud pak prvoinstanční rozhodnutí může zrušit a přidělit status uprchlíka nebo naopak potvrdit a žadatel může být vrácen do země svého původu nebo tranzitu. [36]

2.7 EURODAC

Electronic system for comparison of fingerprints of asylum applicants, neboli EURODAC je systém pro srovnání otisků prstů žadatelů o azyl a některých kategorií ilegálních přistěhovalců. Díky tomuto systému mohou příslušné orgány v členských státech Evropské unie identifikovat žadatele o azyl a osoby, které byly zadrženy v souvislosti s nezákonným překročením vnější hranice EU. Otisky žadatelů se předávají do centrálního systému bez ohledu na to, v jaké zemi Evropské unie se nachází. Funguje od roku 2003. Od té doby proběhlo samozřejmě několik aktualizací. Základním právním předpisem, který fungování EURODACu upravuje, je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 603/2013 ze dne 26. června 2013 o zřízení systému „Eurodac“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení (EU) č. 604/2013 kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, a pro podávání žádostí orgánů pro vymáhání práva členských států a Europolu o porovnání údajů s údaji systému Eurodac pro účely vymáhání práva a o změně nařízení (EU) č. 1077/2011, kterým se zřizuje Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (přepřacované znění). Toto nařízení nahrazuje původní, a to Nařízení Rady (ES) č. 2725/2000 ze dne 11. prosince 2000 o zřízení systému Eurodac pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování Dublinské úmluvy.

Nové nařízení z roku 2013 zlepšuje fungování celého systému. Zejména stanovuje nové lhůty pro předání údajů a zkracuje dobu mezi sejmutím otisků prstů a jejich zasláním ústřední jednotce systému. Zajišťuje soulad s nejnovějšími právními předpisy v oblasti azylové politiky a lépe chrání osobní údaje. Díky novému nařízení již EURODAC neslouží jen k azylovým účelům, ale umožňuje také vnitrostátní policii a Europolu porovnávat otisky prstů pořízené v souvislosti s vyšetřováním trestných činů s těmi, jež jsou v systému obsaženy. To se samozřejmě děje za přísně kontrolovaných podmínek a pouze pro účely prevence, odhalování a vyšetřování závažné trestné činnosti a terorismu. [36]

Dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 603/2013 každý členský stát neprodleně sejme otisky všech prstů každého žadatele o mezinárodní ochranu staršího 14 let a co nejrychleji, nejpozději však do 72 hodin od podání žádosti o mezinárodní ochranu. Údaje o otiscích prstů předané některým členským státem jsou automaticky porovnávány ústřední jednotkou s údaji o otiscích prstů, které předaly jiné členské státy a které již byly uloženy v ústředním systému. Ústřední systém na žádost členského státu zajistí, aby porovnávání zahrnovalo kromě údajů od jiných členských států i údaje o otiscích prstů již dříve předané tímto členským státem. Systém automaticky předá shodu nebo negativní výsledek porovnávání členskému státu původu. Ústřední systém pak zaznamenává tyto údaje: údaje o otiscích prstů, členský stát původu, místo a datum podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany, pohlaví, referenční číslo použité členským státem původu, datum sejmutí otisků prstů, datum předání údajů ústřednímu systému, uživatelské jméno operátora, je-li potřeba tak i datum příjezdu dotčené osoby po úspěšném přemístění, datum, kdy dotčená osoba opustila území členských států, nebo kdy z něj byla vyhoštěna, datum, kdy bylo přijato rozhodnutí o posouzení žádosti. Každý z těchto údajů se uloží v ústředním systému na dobu 10 let ode dne, kdy byly sejmuty otisky prstů. Po uplynutí této doby systém automaticky vymaže všechny údaje. Pokud jde o státní příslušníky třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti zadržené v souvislosti s neoprávněným překročením vnější hranice, údaje se uchovávají po dobu 18 měsíců.

2.8 Sekundární právní předpisy EU

Nařízení je právně závazné a platí v celém svém rozsahu v celé EU. Směrnice stanovují cíle, kterých musí všechny členské země dosáhnout. Je pak na jednotlivých zemích, jak těchto cílů dosáhnou a jak formulují vnitrostátní právní předpisy. Rozhodnutí je vydáváno buď konkrétním zemím, nebo společně. Závazné je pak jen pro ty, komu je určeno. Dále může být vydáno doporučení, které závazné není. Prostřednictvím nich mohou vyjádřit orgány EU svůj názor, případně doporučit a navrhnout opatření či určité kroky, aniž by z něho

byla vyvozena zákonná povinnost. Závazné není ani stanovisko, kterým se může orgán Evropské unie vyjádřit nezávazně k určitým otázkám. [15]

2.8.1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany

Tato směrnice upřesňuje předchozí Směrnici Rady 2005/85/EU ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka. Stanovovala pravidla pro celý proces, v němž se řešila žádost o azyl, včetně toho, jak podávat žádost, jak bude posuzována, jakou pomoc dostane žadatel o azyl, jak se odvolat a zda odvolání umožní pobyt na území, jak řešit opakované žádosti a další.

Nová směrnice je mnohem přesnější, zakládá celistvý systém, který zajišťuje, že rozhodnutí o azylu se přijímají účinněji a spravedlivěji a že všechny členské státy vyřizují žádosti o azyl jednotně. Stanovuje jasnější pravidla o tom, jak zažádat o azyl. Řízení má být rychlejší a účinnější. Azylové řízení by už běžně nemělo trvat déle než 6 měsíců. Lidé, kteří se žádostí zabývají, mají být dostatečně proškoleni a informováni, takže žádost bude prozkoumána rychle a dokonale. Každý, kdo bude potřebovat zvláštní pomoc, ať už z důvodu věku nebo zdravotního postižení, obdrží přiměřenou podporu. Dále dětem bez doprovodu má být přidělen kvalifikovaný zástupce. Pravidla pro soudní odvolání jsou jasnější, plně respektují lidská práva a neměl by se tak přetěžovat Evropský soud pro lidská práva. [36]

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU se vztahuje na všechny žádosti o mezinárodní ochranu podané na území členského státu a na odnětí mezinárodní ochrany. Nevztahuje se na žádosti o diplomatický nebo územní azyl podané u zastupitelských úřadů členských států. Žadatelé mohou v členském státě setrvat jen za účelem řízení do doby, než rozhodující orgán vydá rozhodnutí v řízení v prvním stupni. Toto právo setrvat ale nezakládá nárok na povolení k pobytu. Co se týče posuzování žádosti o mezinárodní ochranu, příslušný orgán nejdříve určí, zda žadatelé splňují podmínky pro uznání za uprchlíka, a pokud tomu tak není, zda mají nárok na doplňkovou ochranu. Poté následuje osobní pohovor s žadatelem. Z pohovoru je vytvořena zpráva a záznam. Dalším krokem je lékařská prohlídka. Poté probíhá řízení o posouzení žádosti v prvním stupni. Členské státy zajistí, aby se žadatelům na žádost bezplatně poskytovaly právní a procesní informace. Žadatelé také dostanou příležitost, aby se na své náklady mohli ve všech fázích řízení radit s právním poradcem. Pokud členské státy posoudí, že se jedná o žadatele, který potřebuje zvláštní procesní záruky, zajistí, aby jim byla poskytnuta náležitá podpora. Řízení o posouzení žádosti o udělení mezinárodní ochrany musí

být skončeno co nejdříve, nejpozději však do šesti měsíců od podání žádosti. Členské státy mohou tuto lhůtu prodloužit až o dalších devět měsíců v případech, které jsou složité po právní stránce, pokud o mezinárodní ochranu žádá současně velký počet státních příslušníků třetí země nebo pokud žadatel nesplnil některé své povinnosti spojené s podáním žádosti. Žádost může být také považována za nedůvodnou, pokud rozhodující orgán zjistí, že žadatel nesplňuje podmínky pro přiznání mezinárodní ochrany.

Objeví-li se nové zjištění, naznačující, že existují důvody pro nové posouzení oprávněnosti užívání mezinárodní ochrany, členské státy zajistí, aby bylo zahájeno posouzení o tom, zda má být dané osobě odňat status mezinárodní ochrany.

Žadatel o mezinárodní ochranu má také právo na účinný opravný prostředek před soudem proti rozhodnutí o jeho žádosti, zamítnutí návrhu na obnovené posuzování žádosti po jeho obnovení, rozhodnutí o odnětí statusu mezinárodní ochrany. Žadatelé mohou setrvat na území členského státu do doby, než uplyne lhůta, v níž mohou uplatnit právo na účinný opravný prostředek nebo pokud v této lhůtě právo uplatní, dokud nebude znám výsledek řízení o opravném prostředku.

2.8.2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu

Směrnice z roku 2013 upravuje Směrnicí Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl. Tato původní směrnice o podmínkách přijímání žadatelů řeší přístup k podmínkám pro přijímání žadatelů o azyl v době, kdy čekají na vyřízení své žádosti. Měla zajistit, aby žadatelé měli přístup k ubytování, stravě, zdravotní péči a zaměstnání.

Nová směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU o podmínkách přijímání z roku 2013 má za cíl zajisti lepší a harmonizovanější normy pro podmínky přijímání v celé EU. Žadatelé se mohou volně pohybovat na území hostitelského členského státu nebo na území, které jim tento stát vymezí. V případě nutnosti, na základě individuálního posouzení, mohou státy žadatele zajistit, nelze-li uplatnit jiné a mírnější donucovací opatření. Jedná se o zajištění v případě potřeby zjištění nebo ověření totožnosti nebo státní příslušnosti, za účelem určení skutečností, na nichž je žádost založena a které by nebylo bez zajištění žadatele možné získat, z důvodu rozhodnutí o právu žadatele o vstupu na dané území během řízení o žádosti a další. Důvody zajištění jsou stanoveny ve vnitrostátním právu. Žadatel musí být zajištěn pouze po co nejkratší dobu a jen po tu dobu, co přetrvávají důvody pro jeho zajištění.

Zajištěné osoby mají zároveň právo na bezplatnou právní pomoc a zastoupení. Přitom členské státy mohou stanovit výjimku, že bezplatná právní pomoc se bude poskytovat pouze osobám, které nemají dostatečné prostředky nebo pouze prostřednictvím služeb poskytovaných právními poradci nebo jinými poradci, kteří jsou vnitrostátním právem výslovně určeni k tomu, aby žadatelům pomáhali a zastupovali je. Jsou-li zajištěny zranitelné osoby, musí členský stát zajistit, aby byly tyto osoby pravidelně kontrolovány a aby se jim dostávalo odpovídající podpory. Zároveň zajištění nezletilých osob je krajním řešením, až pokud nejde uplatnit jiné, účinnější opatření.

Členské státy zajistí nezletilým dětem žadatelů a nezletilým žadatelům přístup ke vzdělávání za podobných podmínek, jako svým vlastním občanům, a to až do okamžiku rozhodnutí o jejich vyhoštění nebo o vyhoštění rodičů. Co se týče zaměstnání, žadatelům musí být do 9 měsíců od podání žádosti umožněn vstup na trh práce, pokud příslušný orgán nepřijal rozhodnutí v prvním stupni a toto zpoždění není zaviněno žadatelem. Žadatelům je také zaručeno poskytnutí zdravotní péče.

2.8.3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany

Tato směrnice je také označována za kvalifikační směrnici. Předchůdcem je Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka, nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany. Ta upřesňuje důvody pro přiznání mezinárodní ochrany. Byly zde upraveny také řady práv na ochranu před navrácením, týkající se povolení k pobytu, cestovních dokladů, přístupu k zaměstnání, ke vzdělání, sociální a zdravotní péči, přístup k ubytování, integračním zařízením a zvláštní ustanovení, týkající se dětí a zranitelných osob. Minimální normy v původní směrnici byly mnohdy nejasné, což nezmenšovalo rozdíly ve vnitrostátních právních předpisech a postupech v oblasti azylové politiky. Postupy přiznávání mezinárodní ochrany se tak mohly v různých státech lišit.

Směrnice z roku 2011 [48] by měla zajistit, aby s lidmi, kteří prchají před pronásledováním, válkou a mučením bylo zacházeno stejným způsobem. Jsou zde objasněny důvody pro přiznávání mezinárodní ochrany, měla by vést k důkladnějšímu rozhodování, což zvyšuje účinnost azylového řízení, zlepšuje prevenci podvodů a zajišťuje soudržnost a rozsudky Evropského soudního dvora. Upravuje posuzování skutečností a okolností v řízení o žádosti o mezinárodní ochranu, dále definuje vnitrostátní ochranu, popisuje podmínky pro získání postavení uprchlíka, získání nároku na doplňkovou ochranu a mezinárodní ochranu.

Jak již bylo uvedeno, mezinárodní ochranu je možné poskytnout v případě, že je osoba např. pronásledována. Mezi původce pronásledování patří stát, strany nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu nebo nestátní původci. Ochranu před pronásledováním může poskytovat pouze stát nebo strany a organizace, včetně mezinárodních organizací, ovládající stát nebo podstatnou část jeho území.

Existuje také možnost, že členské státy v posuzování žádosti o mezinárodní ochranu dojdou k závěru, že žadatel nepotřebuje mezinárodní ochranu. A to, pokud v určité části zemi původu nemá opodstatněný důvod se obávat pronásledování ani mu nehrozí reálné nebezpečí vážné újmy.

Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti může postavení uprchlíka pozbyt, pokud se dobrovolně znovu postaví pod ochranu země své státní příslušnosti, potom, co ztratili státní příslušnost, ji znovu nabyli, nabyli novou státní příslušnost a nacházejí se pod ochranou tohoto státu, dobrovolně se znovu usadí v zemi, kterou opustili a další.

Nárok na doplňkovou ochranu má osoba, která utrpěla vážnou újmu. Tou se rozumí uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu nebo vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu. Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti nemá nárok na doplňkovou ochranu, pokud se např. dopustil vážného zločinu, zločinu proti míru, válečného zločinu nebo představuje nebezpečí pro společnost nebo bezpečnost členského státu, ve kterém se nachází.

Uprchlíci, i osoby s doplňkovou ochranou mají právo na informace o právech a povinnostech týkajících se jejich postavení v jazyce, kterému rozumí, sociální a zdravotní péči, přístup k bydlení, jako příslušníci daného členského státu. Členské státy také musí dodržet zásadu nenavrácení v souladu se svými mezinárodními závazky, povolit osobám používajících mezinárodní ochrany vykonávat zaměstnání nebo samostatně výdělečnou

činnost a nabídnout příležitost ke vzdělání spojeným se zaměstnáním. Musí být také zachována celistvost rodiny. Povolení k pobytu je osobám vydáno co nejdříve po přiznání postavení uprchlíka a platí po dobu tří let. Pak lze povolení k pobytu prodloužit, pokud tomu nebrání závažné důvody bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku. Zároveň jsou osobám, kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka, vystaveny cestovní doklady. Členské státy poskytují všem nezletilým osobám požívajících mezinárodní ochranu, plný přístup k systému vzdělávání za stejných podmínek, jaké platí pro jejich státní příslušníky.

2.8.4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Tento dokument Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES upravuje podmínky navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetí země na území členského státu Evropské unie. Stanovuje společné normy a postupy, které se používají při navracení příslušných osob, a to v souladu se základními právy. Státního příslušníka třetí země definuje jako osobu, která není občanem EU a není osobou používající práva Společenství na volný pohyb. Ukončení neoprávněného pobytu může být několika způsoby. Může se jednat o dobrovolné opuštění území, vyhoštění, zákaz vstupu, nebo odklad vyhoštění.

3 AZYLOVÉ ŘÍZENÍ

Azylové řízení je specifický typ správního řízení. Jinak ho můžeme také nazvat jako správní řízení o udělení mezinárodní ochrany. Provádí ho Ministerstvo vnitra České republiky, konkrétně Odbor azylové a migrační politiky jako orgán prvního stupně. Je zahájeno písemně či ústně při podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany cizincem. To je projev jeho vlastní vůle a tak z toho plyne, že hledá v České republice ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu. [27]

Problematika azylu je nejvíce upravena zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu. Protože se ale jedná o správní řízení, určitou úlohu zde hraje také zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen správní řád). Správní řád se v azylovém řízení použije s výjimkou ustanovení o doručování na adresu pro doručování nebo elektronickou adresu sdělenou účastníkem, ustanovení o doručování písemností určených do vlastních rukou a doručovaných na požádání jiným způsobem, ustanovení o doručování adresátům zdržujícím se v cizině, ustanovení o úřední desce, o ustanovení opatrovníka osobám neznámého pobytu a osobám, které se zdržují v cizině, pokud se jim nedaří doručovat, a o ustanovení zástupce pro doručování, a dále ustanovení o umožnění nahlížení do spisu jiným osobám než účastníkům a jejich zástupcům, o ústním jednání, o vydání stejnopisu výroku rozhodnutí na požádání účastníka, o lhůtách pro vydání rozhodnutí a ustanovení o odvolacím řízení a řízení o rozkladu. Azylové řízení je tak zvláštním správním řízením, neboť jeho právní úprava je kombinací obecné právní úpravy obsažené ve správním řádu a zákonem o azylu. V tomto případě zvláštní právní úprava, tedy zákon o azylu má aplikační přednost a správní řád se použije subsidiárně.

Podmínky řízení, udělení azylu, práva a povinnosti cizince během řízení a další podmínky vedení azylového řízení budou popsány v následujících podkapitolách.

3.1 Podmínky udělení azylu

Jak již bylo popsáno výše, azyl lze udělit v několika případech. A to když je cizinec pronásledován za uplatňování politických práv a svobod nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, názorů ve státě, jehož občanství má nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště. V případě pronásledování se musí podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2017, čj. 4 Azs 197/2016 – 94 jednat o pronásledování ze strany státní autority nebo osob takovou autoritu zosobňujících.

Dále může být udělen azyl za účelem sloučení rodiny (podle § 13 zákona o azylu), a to rodinnému příslušníkovi azylanta, jemuž byl udělen azyl, i když v řízení o udělení mezinárodní ochrany nebude v jeho případě zjištěn důvod pro udělení mezinárodní ochrany. Je nutné definovat rodinného příslušníka. Tím je manžel nebo partner azylanta, svobodné dítě azylanta mladší 18 let, rodič azylanta mladšího 18 let nebo zletilá osoba odpovídající za nezletilou osobu bez doprovodu. V případě manželství nebo partnerství se předpokládá trvání vztahu již před udělením azylu azylantovi.

Podle tohoto ustanovení může být azyl udělen pouze rodinnému příslušníkovi osoby, které byl udělen azyl. V ostatních případech rodinných vazeb k jiným osobám pobývajících na českém území (např. českým občanům nebo neúspěšným žadatelům o mezinárodní ochranu či jiným cizincům) se žádost o mezinárodní ochranu řeší na základě Zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Udělení azylu z důvodu sloučení rodiny se nemůže domáhat žadatel, jehož rodinnému příslušníkovi nebyl azyl udělen, a to ani tehdy, kdy je správnost rozhodnutí o neudělení azylu zpochybňována, podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 4 Azs 147/2004.

Dalším typem azylu je azyl humanitární. Ten bude udělen v případě, že v řízení o mezinárodní ochraně nebude zjištěn důvod pro udělení mezinárodní ochrany. Nelze o něj žádat, může být udělen pouze na základě úvahy ministerstva, tudíž na jeho udělení není právní nárok, ani subjektivní právo. Humanitární azyl je specifickou formou mezinárodní ochrany, avšak není vnesena do azylového evropského práva a není dosud komunitarizována. Smysl humanitárního azylu spočívá v tom, že rozhodující správní orgán má možnost azyl poskytnout i v situacích, kdy nemá žadatel nárok na poskytnutí azylu na základě § 12 a § 13 zákona o azylu, ale zároveň by bylo nehumánní azyl neposkytnout, podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 3. 2004, sp. zn. 2 Azs 8/2004.

Pokud cizinec nesplní důvody pro udělení azylu a bude-li v řízení o mezinárodní ochraně zjištěno, že pokud by byl vrácen do státu, jehož je státním občanem nebo v případě, že nemá státní občanství do státu svého posledního trvalého bydliště, hrozilo by mu vážné nebezpečí újmy a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem nebo svého posledního trvalého bydliště, bude mu udělena doplňková ochrana (podle § 14a zákona o azylu). Přitom za újmu se považuje uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu, vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by

vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. Za hrozbu skutečného nebezpečí vážné újmy podle § 14a zákona o azylu nemůžeme považovat např. to, že cizinec bude po návratu do své vlasti nezaměstnaný nebo že bude pronásledován pro své doposud neprojevené politické přesvědčení, podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 07.08.2007, čj. 5 Azs 15/2007.

Doplňkovou ochranu lze tedy udělit v případě podezření na způsobení vážné újmy, zejména v případech, kdy žadatel nesplňuje podmínky udělení azylu, ale existuje podezření, že po návratu do země by mu hrozila právě vážná újma. Na rozdíl od toho, azyl je udělován, pokud dochází k dostatečně intenzivní újmě na lidských právech (pronásledování) cizince, ale tato újma musí být způsobena z důvodu uplatňování politických práv a svobod. Podmínky udělení azylu byly již popsány výše. Zatímco pro azyl je typické individuální ohrožení, tedy přímé ohrožení žadatele, u doplňkové ochrany se nemusí nutně jednat o ohrožení mířené cíleně na žadatele, ale může jít o ohrožení vyvolané obecnými podmínkami v zemi původu. Doplňková ochrana se uděluje na dobu určitou, většinou rok nebo dva a před uplynutím této doby je potřeba požádat o prodloužení. Naproti tomu azyl se uděluje na dobu neurčitou, do doby, kdy odpadnou důvody pro jeho udělení a není tedy zapotřebí žádat o jeho prodloužení.

Dalším případem je doplňková ochrana za účelem sloučení rodiny. Ta se uděluje rodinnému příslušníkovi osoby používající doplňkové ochrany za účelem sloučení rodiny, i když v řízení o udělení mezinárodní ochrany nebude v jeho případě zjištěn důvod pro její udělení. Rodinným příslušníkem je pak stejná osoba, jako v případě udělení mezinárodní ochrany.

3.2 Postup před zahájením řízení o udělení mezinárodní ochrany

Pokud cizinec hledá v České republice ochranu před pronásledováním nebo před hrozící vážnou újmu, musí podat žádost o mezinárodní ochranu. To je projev vůle cizince, z něhož je zřejmé, že hledá v České republice ochranu. Žádost lze podat písemně nebo ústně, a to na několika místech. Buď policii na hraničním přechodu, v přijímacím středisku, na odboru cizinecké policie krajského ředitelství, nebo v zařízení pro zajištění cizinců anebo ministerstvu, je-li hospitalizován ve zdravotnickém zařízení nebo vykonává zabezpečovací detenci, vazbu nebo trest odnětí svobody. Pokud cizinec nepodává žádost v přijímacím středisku, má povinnost se tam dostavit do 24 hodin, a to z důvodu poskytnutí podrobnějších údajů k podané žádosti. Cizinec ztrácí možnost podat žádost po uplynutí 7 dnů ode dne, kdy byl policií informován o možnosti požádat o udělení mezinárodní ochrany. [50]

Cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany, má stejná práva jako žadatel o mezinárodní ochranu, a to v případě poskytování zdravotní péče, ubytování, stravy a jiných nezbytných služeb. Od okamžiku podání žádosti také cizinec nesmí být vyhoštěn na základě správního rozhodnutí.

Každý, kdo podal žádost o mezinárodní ochranu, je povinen strpět sejmutí otisků prstů a pořízení obrazového záznamu, s cílem zjistit nebo ověřit jeho totožnost. Sejmutí otisků zajišťuje policie, pořízení obrazového záznamu ministerstvo. Otisky všech prstů jsou sejmuty neprodleně každému žadateli staršího 14 let, na základě uplatňování Dublinské úmluvy, podle nařízení Rady č. 2725/2000/ES o zřízení systému EURODAC. Členský stát pak předá ústřední jednotce EURODAC údaje o původu, místu a datu podání žádosti o azyl, údaje o otiscích prstů, pohlaví, referenční číslo použité členským státem původu, datu, sejmutí otisků prstů, datum předání údajů ústřední jednotce, datum vložení údajů do ústřední databáze a podrobností ohledně příjemce předaných údajů a datum předání. Dále je provedena osobní prohlídka a prohlídka věcí cizince v případě důvodného podezření, že skrývá něco, co lze užít jako podklad pro vydání rozhodnutí, zejména cestovní či jiný doklad, nebo věc ohrožující život či zdraví osob nebo alkohol a jinou návykovou látku. O provedení osobní prohlídky je sepsán záznam policií a ta také odebere na dobu řízení o udělení mezinárodní ochrany věc, která může sloužit jako důkaz v řízení o udělení mezinárodní ochrany a předá ji ministerstvu. Osobní prohlídku vykonává vždy osoba stejného pohlaví. Pokud se v průběhu řízení ze systému EURODAC zjistí, že žadatel žádal o mezinárodní ochranu v jiném členském státě, je žádost v České republice nepřijatelná, podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2016, čj. 2 Azs 304/2016 – 24. Pokud má žádost o mezinárodní ochranu řešit jiný příslušný členský stát, musí být podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2015, č. j. 1 Azs 248/2014 – 27 nejdříve zkoumáno, zda přemístění žadatele do takto určeného členského státu není vyloučeno z důvodu existence systematických nedostatků azylového řízení a v podmínkách přijetí žadatelů v daném členském státě, které s sebou nesou riziko nelidského či ponižujícího zacházení.

Nejpozději do 3 dnů od podání žádosti o mezinárodní ochranu je žadateli o udělení mezinárodní ochrany vydán průkaz žadatele. Průkaz vydává Ministerstvo vnitra ČR, bez nutnosti žádosti. Tento průkaz žadatele je dokladem, který prokazuje jeho totožnost, neboť při podání žádosti o udělení azylu je povinen odevzdat svůj cestovní doklad. Zapisují se tam údaje o totožnosti žadatele, o jeho státním občanství, místě ubytování a o uděleném osvědčení. Doba platnosti průkazu žadatele je stanovena ministerstvem. Doba platnosti průkazu lze opakovaně prodlužovat, a to osobně žadatelem, stejně tak provádět změny nebo

doplnění osobních údajů zapsaných v průkaze. Naopak průkaz je neplatný, pokud uplynula doba platnosti, byla ohlášena jeho ztráta nebo odcizení, jeho držitel zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého nebo nabylo právní moci rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany nebo rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva. [50]

Jakmile cizinec podá žádost o udělení mezinárodní ochrany, je dopraven do azylového zařízení, obvykle do pobytového střediska, kde vyčká na rozhodnutí v prvním stupni. To je zařízení, které slouží k hromadnému ubytování žadatelů o udělení mezinárodní ochrany a azylantů. To vše za podmínek zachování lidské důstojnosti. Již v první kapitole byla střediska rozdělena na jednotlivé typy, nyní budou blíže charakterizována. Prvním typem je přijímací středisko, které slouží k ubytování cizince během doby, kdy bylo rozhodnuto o povinnosti zde setrvat. Účelem tohoto střediska je primárně poskytnout ubytování cizinci bezprostředně po jeho příchodu na území ČR. V současné době jsou přijímací střediska v České republice dvě, a to v Zastávce u Brna a na mezinárodním letišti Václava Havla v Praze. Dalším typem je pobytové středisko, které slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o jeho žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Sem jsou žadatelé přesunuti obvykle bezprostředně po dokončení vstupních úkonů. Pobytová střediska jsou na našem území opět dvě, a to v Kostelci nad Orlicí a v Havířově. Dále integrační azylové středisko slouží k ubytování azylantů bezprostředně po udělení azylu do doby, než jim je nabídnuto plnohodnotné bydlení. Doba zde strávená slouží k adaptaci azylanta na život v České republice, tedy k osvojení českého jazyka a získání samostatného bydlení a zaměstnání. Toto ubytování je zpoplatněno. Integrační azylová střediska se nacházejí v Jaroměři, České Lípě, Brně a Předlicích. Ubytovaní v azylových zařízeních je poskytování pouze po dobu, kdy cizinci požívají postavení žadatele o mezinárodní ochranu. Náklady spojené s dopravou cizince do azylového zařízení hradí ministerstvo. [29]

3.3 Řízení o udělení mezinárodní ochrany

3.3.1 Práva a povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany

Cizinec má v České republice postavení žadatele o mezinárodní ochranu po dobu řízení o udělení mezinárodní ochrany, ale i po dobu soudního řízení o případné žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR, pokud má tato žaloba odkladný účinek. Z tohoto postavení vyplývají určitá práva a povinnosti.

První povinností cizince při podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany je odevzdat svůj cestovní doklad ministerstvu. Doklad je odevzdán na dobu řízení. Jak již bylo řečeno, pokud cizinec nemá cestovní doklad, pak je státní občanství doloženo čestným prohlášením. Po udělení azylu není cestovní doklad cizinci navrácen, zůstává stále v držení Ministerstva vnitra ČR, které jej předá policii, aby jej po dobu jeho platnosti uchovala. Azylant pak má možnost požádat o vydání cestovního dokladu podle zákona o azylu. Výjimku od této povinnosti mají cizinci, kteří pobývají na území České republiky, na základě povolení k pobytu. Ti cestovní doklad při podání žádosti předkládají ke zjištění totožnosti, ale poté jim je navrácen. [24]

Důležitou povinností žadatele je poskytovat ministerstvu nezbytnou součinnost a uvádět pravdivé a úplné informace, které jsou nezbytné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí. Žadatel je také povinen strpět sejmутí otisků a pořízení obrazového záznamu s cílem zjistit nebo ověřit totožnost, případně strpět osobní prohlídku či prohlídku svých věcí. S tím je spojená povinnost přiznat finanční prostředky, které má k dispozici, po dobu pobytu v azylovém zařízení odevzdat věci ohrožující zdraví či život osob, alkohol nebo jinou návykovou látku, ale také elektronické komunikační zařízení. Jestliže se vyskytne důvodné podezření, že žadatel uvedené věci neodevzdal, je povinen strpět zmíněnou osobní prohlídku a prohlídku svých věcí. [7]

Povinnost přiznat veškeré finanční prostředky je důležitá z toho hlediska, že cizinec je povinen hradit si svůj pobyt v azylovém zařízení, pokud finančními prostředky disponuje. Pokud se tak nestane, je žadatel sankcionován pokutou do výše 2 000 Kč.

Co se týče práv žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, asi nejdůležitějším je právo jednat v mateřském jazyce cizince nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Ministerstvo musí bezplatně zajistit tlumočnicka na ty úkony, ke kterým byl žadatel ministerstvem předvolán či vyzván. Žadatel si může samozřejmě obstarat svého tlumočnicka na celou dobu řízení, ovšem na své osobní náklady. Cizinci starší 18ti let mají právo jednat samostatně. Osoby mladší musí být zastupovány zákonným zástupcem, případně pokud toto není možné, je jim ustanoven opatrovník. Je-li žadatel ve špatném zdravotním stavu a nemůže tak v řízení jednat samostatně, určí mu ministerstvo opatrovníka pro účely řízení o udělení mezinárodní ochrany. Dalším právem žadatele je v průběhu řízení požádat o právní pomoc jiné osoby, případně se touto osobou nechat zastupovat. V tomto případě musí být vyhotovena plná moc k zastupování. Zásadním právem je, že žadatel může být po celou dobu řízení ve styku s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále jen UNHCR). Může se také

obrátit na nestátní neziskové organizace, zabývající se ochranou práv žadatelů o udělení mezinárodní ochrany. [27]

O průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany se zakládá a vede spis. Ten je označen spisovou značkou a obsahuje seznam spisového materiálu. Účastníci tohoto řízení i jejich zástupci mají dle § 38 správního řádu [20] právo nahlížet do spisu, a to i v případě, že je rozhodnutí ve věci již v právní moci. Pokud do spisu chtějí nahlédnout jiné osoby, správní orgán jim to umožní, pokud prokážou právní zájem nebo jiný vážný důvod a nebude-li tím porušeno právo některého z účastníků, popřípadě dalších dotčených osob anebo veřejný zájem. V případě nevidomých osob je jim obsah spisu přečten. S právem nahlížet do spisu souvisí i právo činit si z něj výpisy a právo na to, aby správní orgán pořídil kopie spisu nebo jeho části. Pokud správní orgán odepře osobě nahlížet do spisu nebo jeho části, vydá o tom usnesení, které se oznamuje pouze této osobě. Z nahlížení do spisu jsou vyloučeny ty části, které obsahují utajované informace nebo skutečnosti, na něž se vztahuje zákonem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti.

Žadatel o udělení mezinárodní ochrany má také právo být zaměstnán, a to po uplynutí 12 měsíců ode dne podání žádosti. Do této doby je však možnost zaměstnání vyloučena. K zaměstnání žadatel potřebuje povolení k zaměstnání, které je mu vydáno bez ohledu na situaci na trhu práce. Žadatel může požádat o finanční příspěvek, v případě, že není ubytován v azylovém zařízení. Příspěvek se poskytuje na žádost a možnost jeho získání je vázána na prokázané majetkové a finanční poměry žadatele, případně i jeho rodiny. Poskytuje se pouze tehdy, pokud žadatel sám nemá dostatečné prostředky k dosažení odpovídající životní úrovně pro zajištění zdraví a živobytí. To je prokazováno čestným prohlášením a dokládáno všemi dostupnými doklady. Tento příspěvek je poskytován nejvýše 3 měsíce, až do výše [24]:

- 1,6 násobku částky životního minima žadatele, je-li posuzován bez společně posuzovaných osob,
- 1,5 násobku částky životního minima žadatele a společně s ním posuzovaných osob, jsou-li společně posuzovány 2 až 3 osoby,
- 1,4 násobku částky životního minima žadatele a společně s ním posuzovaných osob, jsou-li společně posuzovány 4 osoby,
- 1,3 násobku částky životního minima žadatele a společně s ním posuzovaných osob, je-li společně posuzováno 5 a více osob.

V případě, že je žadatel o udělení mezinárodní ochrany hlášen k pobytu v azylovém zařízení, má nárok na poskytnutí ubytování, stravy, základních hygienických prostředků a kapesného. Kapesné se poskytuje pouze po dobu přítomnosti žadatele v azylovém zařízení, ve výplatním termínu stanoveném prováděcím právním předpisem. Jeho výše je stanovena vyhláškou ministerstva za kalendářní den podle věku žadatele. [50]. S ohledem na individuální potřeby mohou být žadatelům zajištěny psychologické, zdravotní, sociální a jiné nezbytné služby.

3.3.2 Doplnění údajů v žádosti o udělení mezinárodní ochrany

Jak již bylo uvedeno, samotné řízení o udělení mezinárodní ochrany začíná podáním žádostí o udělení mezinárodní ochrany. Tato žádost je ve většině případů sepsána a podána v přijímacím středisku Ministerstva vnitra ČR. Vzor žádosti je připojen v příloze této práce. Má formu dotazníku a slouží ke zjištění základních údajů o cizinci, kterých je zapotřebí ke stanovení dalšího postupu a také k prvotnímu zjištění důvodů, které cizince vedly k odchodu ze země. Občan jiného členského státu EU může v České republice žádat o azyl jen v tom případě, že by jeho domovský stát vážně a dlouhodobě porušoval zásady svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu. Cizinec je písemně vyzván Ministerstvem vnitra, a to bez zbytečného odkladu, k doplnění údajů v žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Výzva je poslána nejméně 2 pracovní dny předem. Ve výzvě je žadatel písemně poučen v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět, o právech a povinnostech včetně důsledků zpětvzetí žádosti a právu kdykoliv se obrátit s žádostí o pomoc na osobu zabývající se poskytováním právní pomoci nebo ochranou zájmů uprchlíků a na Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky. [50]

Žádost nevyplňuje fyzicky cizinec, ale je vyplňována pracovníkem ministerstva v elektronické podobě. Pracovník prostřednictvím tlumočnicka klade žadateli otázky dané zákonem a zapisuje jeho odpovědi. Jako formulář je pak vytištěna až vyplněná a následně je podepsána pracovníkem ministerstva, žadatelem, tlumočnickem, případně zástupcem žadatele, pokud již v této fázi existuje. Žádost a protokol o pohovoru je vyhotovována v českém jazyce.

Některé odpovědi na otázky v žádosti mohou mít vliv na další posuzování žádosti. První tři otázky se týkají totožnosti žadatele. Pokud žadatel nemá k dispozici žádný doklad totožnosti a jeho totožnost nebyla zjištěna, předkládá ministerstvu čestné prohlášení o svém jménu a příjmení, datu narození a státním občanství. Další, čtvrtá otázka, se ptá na státní občanství žadatele v době narození, v současnosti a případně na důvody, proč žádné občanství nemá. Aktuální státní občanství je důležité z toho důvodu, že se podle něj určuje stát, vůči

němuž je zkoumáno, zda je žadatel uprchlíkem. Otázky č. 12, 20, 21, 22, 26 a 27 se týkají míst, kde žadatel pobýval po dobu deseti let bezprostředně předcházejících podání žádosti, cesty do České republiky, pobytu v jiném členském státě EU po odchodu z vlasti a míst, kde se žadatel zdržoval po opuštění vlasti cestou do České republiky a z jakých důvodů žadatel zemi opustil. Součástí žádosti je také otázka, která směřuje k obavám, které žadatel pocítuje pro případ, že by se musel vrátit do země původu. Podstatnou část žádosti tvoří otázka č. 35, která ukládá žadateli, aby na samostatném listu, který je součástí žádosti rozvedl důvody, pro které žádá o udělení mezinárodní ochrany v České republice a jiné důležité okolnosti, které mohou osvědčit důvody pro podání žádosti. Tuto část žádosti žadatel píše sám, v jazyce, který si zvolí, bez ohledu na to, v jakém jazyce komunikoval s tlumočnickem při sepisování žádosti. Je velice důležitá z toho důvodu, že žadatel není omezován stručností odpovědi a má neomezený prostor k svému vyjádření.

Problémem je, že ve skutečnosti se mnohdy liší odpovědi žadatelů v žádosti a v následném pohovoru. Jako důvod pak uvádějí, že byli pracovníkem ministerstva vyzváni ke stručnému vyjádření při vyplňování žádosti. Pracovník by měl tomuto předcházet a snažit se vystihnout všechny důležité skutečnosti, o nichž se žadatel zmiňuje. V praxi je běžné, že ač jsou žadatelé poučeni o možnosti podrobně rozvést své odpovědi, této možnosti nevyužívají. Ve správních spisech se pak setkáváme s texty maximálně o rozsahu několika vět, většinou obecného charakteru. Přičemž pracovníci ministerstva nemohou do obsahu a rozsahu vyjádření nijak zasahovat a ani žadatele vyzývat k důkladnějšímu a podrobnějšímu projevu.

Žádost může být podána i nezletilými osobami. Pokud požádali o mezinárodní ochranu spolu se svými rodiči, není požadováno, aby byla s každou jednotlivou osobou sepisována zvláštní žádost a vedeno samostatné řízení. Děti do 15 let jsou tak uvedeny v žádosti jednoho ze svých zákonných zástupců, který za ně v řízení vystupuje. Pokud je žádost podána nezletilou osobou bez doprovodu, je řízení vedeno za přítomnosti ustanoveného opatrovníka.

Existují i důvody, pro které je žádost o udělení mezinárodní ochrany nepřijatelná. Pokud je zjištěn některý z těchto důvodů, řízení je zastaveno. Žádost nemůže podat občan Evropské unie, který nesplňuje podmínky stanovení právem Evropských společenství. O nepřijatelnost se jedná také v případě, kdy je k posuzování žádosti příslušný jiný členský stát EU, bylo-li cizinci uděleno postavení uprchlíka jiným členským státem EU, pokud mohl cizinec nalézt účinnou ochranu v první zemi azylu nebo pokud cizinec podal žádost opakovaně, aniž by uvedl nové skutečnosti nebo zjištění, které nebyly bez jeho vlastního zavinění předmětem zkoumání důvodů pro udělení mezinárodní ochrany v předchozím pravomocně ukončeném

řízení ve věci mezinárodní ochrany. „První zemí azylu se rozumí stát jiný než stát, jehož je cizinec státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství stát jiný než stát jejího posledního trvalého bydliště, ve kterém cizinec pobýval před vstupem na území, udělil-li mu tento jiný stát postavení uprchlíka, může-li cizinec této ochrany nadále požívat a může-li se cizinec do tohoto jiného státu bezpečně vrátit“ [24]

Dle zákona o azylu před novelou v roce 2007 byl cizinec, který v České republice již žádal o udělení mezinárodní ochrany, oprávněn podat novou žádost nejdříve dva roky od pravomocného ukončení předchozího řízení. Tuto lhůtu bylo možné prominout, a to v případech hodných zvláštního zřetele. Po novele již není podání opakované žádosti omezováno časovým limitem. Je to nahrazeno rozšířením důvodů nepřipustnosti žádosti, týkající se nových skutečností. Žadatel tak může ihned po pravomocném ukončení správního či soudního řízení podat novou žádost. Ovšem pokud v ní uvede skutečnosti shodné s těmi, které byly uvedeny v řízení předchozím, aniž by byly doplněny nové, bude řízení zastaveno pro nepřipustnost žádosti. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu z 11. 6. 2009, sp. zn. 9 Azs 5/2009 je nutné splnit dvě podmínky, aby bylo možné podat žádost opakovaně. Je nutné uvést nové skutečnosti nebo zjištění, přičemž se musí jednat o takové skutečnosti, které nebyly bez vlastního zavinění žadatele zkoumány v předchozím řízení. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2017, čj. 2 Azs 331/2016 - 21, pokud opakovaná žádost nebude shledána jako přípustná, dojde k zastavení řízení.

Žádost o udělení mezinárodní ochrany může být také zamítnuta, a to jako zjevně nedůvodná, těchto důvodů [24]:

- žadatel uvádí pouze ekonomické důvody,
- žadatel bez vážného důvodu uvádí nesprávné údaje o své totožnosti nebo státním občanství nebo tyto údaje odmítá uvést,
- žadatel žádá o udělení mezinárodní ochrany pouze proto, aby unikl situaci všeobecné nouze,
- žadatel přichází ze státu, který Česká republika považuje za třetí bezpečnou zemi nebo bezpečnou zemi původu, nebude-li prokázáno, že v jeho případě tento stát za takovou zemi považovat nelze,
- žadatel má více než jedno státní občanství a nevyužil ochrany některých ze států, jehož občanství má, pokud neprokáže, že této ochrany využít nemohl,
- žadatel uvádí skutečnosti zjevně nevěrohodné,

- žadatel zničil, poškodil nebo zatajil svůj cestovní doklad či jinou listinu s cílem ztížit zjištění skutečného stavu nebo předložil padělaný nebo pozměněný cestovní doklad či jinou důležitou listinu se stejným cílem.

Žádost je zjevně nedůvodná také, pokud je patrné, že ji žadatel podal s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění, vydání nebo předání k trestnímu stíhání do ciziny, ačkoliv mohl požádat o udělení mezinárodní ochrany dříve.

3.3.3 Pohovor

Po sepsání žádosti o udělení mezinárodní ochrany je s žadatelem veden jeden či více pohovorů. Zde má cizinec možnost specifikovat důvody, které ho vedly k odchodu ze země a k podání žádosti. Pohovor provádí pověřený pracovník ministerstva za účelem zjištění dalších podkladů pro vydání rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany. Žadatel je povinen se dostavit na předvolání k tomuto pohovoru v místě a čase určeném ministerstvem. O provedeném pohovoru je pak sepsán protokol. Pohovor se neprovádí v případech, kdy lze vydat rozhodnutí o azylu, byla-li podána opakovaná žádost o udělení mezinárodní ochrany, jde-li o nezletilého žadatele s výjimkou nezletilé osoby bez doprovodu, není-li pohovor nezbytný ke zjištění stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Dále se pohovor neprovádí, pokud není žadatel k provedení pohovoru způsobilý, zejména tedy ze zdravotních důvodů. [50] Mnohdy se ale stane, že žádost je pro nepřípustnost zamítnuta až po provedeném pohovoru, z důvodu nových skutečností.

Pohovor je velice důležitou částí řízení o udělení mezinárodní ochrany, neboť dává žadateli dostatečný prostor k popsání svých problémů a situace v zemi původu. V této fázi má také žadatel možnost předložit či navrhnout ministerstvu další důkazní prostředky, kterými chce podpořit svá tvrzení. Ve většině případů pohovor vede pracovník ministerstva stejného pohlaví, jako žadatel(ka). Jedná se zejména o situace, kdy důležitou roli hrají kulturní rozdíly, které způsobují, že např. ženy by měly velký problém, pokud by hovořily s muži a naopak. Dále je u pohovoru přítomen tlumočnick, pokud žadatel nemluví českým jazykem. Konkrétního tlumočnicka zajišťuje ministerstvo, které za tímto účelem spolupracuje s vybranou soukromou firmou poskytující tlumočnický servis. Faktem je, že i tlumočnick může ovlivnit kvalitu pohovoru. Pracovník ministerstva u exotičtějších jazyků mnohdy není schopen kontrolovat kvalitu tlumočení a tím pádem nemá možnost odhalit zkreslení způsobné byť třeba neúmyslně.

Co se týče průběhu pohovoru, není určen žádným právním předpisem. Je tedy zcela na schopnostech a kvalitách tazatele, aby vhodným způsobem jeho vedením a kladením otázek zajistil zjištění všech relevantních okolností žádosti konkrétního žadatele. Poměrně podrobný návod jak při pohovoru postupovat najdeme v příručce Vedení pohovoru s žadatelem o status uprchlíka, kterou vydalo UNHCR v roce 1995.

Velmi důležitá je dostatečná příprava tazatele ještě před začátkem pohovoru. Měl by znát obsah žádosti a vyjádřené důvody, ale také informace o zemi původu, které by mohly s případem souviset. Dalším předpokladem je vytvoření určitého vztahu důvěry mezi žadatelem a tazatelem. Tazatel by měl představit sebe i tlumočnicka a žadateli vysvětlit, co se od pohovoru očekává. Žadatel by měl být dotázán, zda se cítí zdravý a je schopen pohovoru. Než začnou být kladeny otázky, měl by tazatel žadatele nejdříve vyzvat, aby sám odvyprávěl svůj příběh a důvody, které ho vedly k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, sp. zn. 5 Azs 40/2009 by jednotlivé otázky měly být přizpůsobeny žadateli a měly by být pokud možno stručné a nekomplikované, aby jejich překlad byl jednoznačný. Je nutné vzít v potaz např. dosažené vzdělání žadatele či kulturní původ. Nevhodné jsou také otázky návodné a sugestivní, které umožňují jednoslovnou odpověď ano nebo ne. V závěru pohovoru by měl žadatel označit všechny důkazy, kterými buď sám k prokázání svých tvrzení disponuje, nebo jejichž zajištění považuje za vhodné a možné. U pohovoru může být také přítomen zplnomocněný zástupce žadatele, a to advokát, pracovník nevládní neziskové organizace zabývající se poskytováním pomoci uprchlíkům nebo jakákoli plnoletá fyzická osoba způsobilá k právním úkonům jako obecný zmocněnec. Zástupce průběh pohovoru sleduje, ale nezasahuje do něj. Na závěr, po výzvě tazatele, se k jeho průběhu a obsahu vyjádří, případně navrhone položení dalších otázek. [39]

3.3.4 Rozhodnutí

Mezi podklady pro vydání rozhodnutí patří žádost o udělení mezinárodní ochrany a údaje k jejímu doplnění, protokol o pohovoru, přesné a aktuální informace z různých zdrojů o státu, jehož je žadatel státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství státu jejího posledního bydliště a výsledek zdravotního vyšetření. Na základě všech předložených důkazů, žádosti a pohovoru žadatele o udělení mezinárodní ochrany Ministerstvo vnitra ČR rozhodne o udělení či neudělení azylu. Toto rozhodnutí vydává ministerstvo bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 6 měsíců ode dne poskytnutí podrobnějších údajů k podané žádosti. Pokud nelze vzhledem k povaze věci rozhodnout v této lhůtě, nebo pokud je současně podán velký

počet žádostí nebo žadatel neplní povinnosti, ministerstvo má právo ji přiměřeně prodloužit, a to až o 9 měsíců. O prodloužení lhůty pak musí účastníka řízení bez zbytečného odkladu písemně vyrozumět. Na azylové řízení se podle rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 18. 8. 2008, sp. zn. 48 Az 43/2008, publ. pod č. 1747/2009 Sb. NSS nevztahuje ustanovení správního řádu o lhůtách pro vydání rozhodnutí, ale zákon o azylu.

Lhůta pro vydání rozhodnutí může být i zkrácena, a to na 30 dnů v případech, kdy je žádost považována za zjevně nedůvodnou. Tyto důvody již byly popsány výše. Žádost je pak zamítnuta ve zrychleném řízení. Při tomto typu řízení správní orgán neposuzuje meritum žádosti, v zákonem stanovených případech je mu dána možnost rozhodnout s ohledem na jiné skutečnosti. Jedná se zejména o situace, kdy měl cizinec možnost využít ochrany jiného státu, v případě příchodu z třetích bezpečných zemí nebo bezpečných zemí původu. Ve zkráceném řízení je stanovena také kratší lhůta pro podání žaloby, a to 7 dnů ode dne doručení rozhodnutí. V některých případech může být i vyloučen odkladný účinek žaloby. [7]

Ve výroku rozhodnutí správní orgán musí uvést, zda je či není žadatel o udělení mezinárodní ochrany poskytnuta ochrana, ať už ve formě azylu nebo doplňkové ochrany. Správní orgán se vyjadřuje ke všem možnostem ochrany, které mohou být podle zákona poskytnuty. V případě, že neudělí ochranu formou azylu, musí zároveň rozhodnout o tom, zda v daném případě existuje důvod k poskytnutí doplňkové ochrany. Pokud není žadatel udělena mezinárodní ochrana, musí opustit území České republiky, a to ve dvou podobách. Jedná se o dobrovolný návrat, tzv. repatriace nebo vyhoštění. V prvním případě má neúspěšný žadatel právo požádat o úhradu nákladů spojených s repatriací. Tato možnost je ale časově omezena a není zde právní nárok. Každá žádost se posuzuje individuálně, s ohledem na finanční situaci, zdravotní a psychický stav, osobní a rodinnou situaci žadatele. V případě, že je žádost úspěšná, poskytne MV ČR repatriované osobě bezplatně letenku/jízdenku do země původu nebo bezpečné třetí země, přímou asistenci při odjezdu a poradenství. Do země se pak daná osoba vrací jako běžný turista – tedy bez toho, že by byly jakýmkoliv způsobem notifikovány místní úřady. V případě, že je žádost o repatriaci neúspěšná, je daný cizinec povinen vycestovat ze země na vlastní náklady a ve správním orgánem stanovené lhůtě. V případě, že by nevycestoval, stává se jeho pobyt na území ČR ilegálním. To by pak vedlo k udělení správního vyhoštění a následnému faktickému vyhoštění ze země. [34] Pokud ale podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2016, čj. 2 Azs 122/2016-79 cizinec opakovaně a svévolně nerespektuje uložený trest ve formě správního vyhoštění a i nadále se zdržuje na území České republiky, zavrhuje tímto dostatečný důvod k přijetí domněnky, že může představovat nebezpečí pro veřejný pořádek podle ustanovení zákona o azylu.

Rozhodnutím lze řízení také zastavit, a to v případech, že [24]:

- žadatel o udělení mezinárodní ochrany vzal žádost zpět,
- odpadl důvod řízení zahájeného z podnětu ministerstva,
- účastník řízení v průběhu zemřel,
- žadatel se bez závažného důvodu nedostavil k pohovoru nebo neposkytuje informace nezbytné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí a na základě odus zjištěných skutečností nelze rozhodnout,
- žadatel neodstranil ve lhůtě stanovené ministerstvem vadu podání a v řízení nelze z tohoto důvodu pokračovat,
- uplynula lhůta, po níž bylo řízení přerušeno, s výjimkou přerušeni řízení ze zdravotních důvodů,
- žadateli bylo v průběhu řízení uděleno státní občanství České republiky,
- žadatel v průběhu řízení neoprávněně vstoupil na území jiného státu nebo se o neoprávněný vstup na toto území pokusil,
- žádost o udělení mezinárodní ochrany je nepřípustná.

Za nedůvodné dostavení žadatele k pohovoru lze podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2004, sp. zn. 4 Azs 38/2004, publ. pod č. 368/2004 Sb. NSS považovat např. to, že se předvolání k pohovoru nepodařilo žadateli o azyl dvakrát doručit a zásilka byla uložena v pobytovém středisku, v němž byl žadatel hlášen k pobytu, oznámení o uložení nedoručené písemnosti bylo vyvěšeno v pobytovém středisku na úřední desce a žadatel si zásilku nevyzvedl ani v jednom případě do 10 dnů od uložení.

Pokud je řízení zastaveno pro neoprávněný vstup žadatele na území jiného státu, správní orgán není povinen zkoumat zavinění na straně žadatele, tj. zda k neoprávněnému vstupu na území jiného státu ze strany žadatele o azyl došlo úmyslně nebo z nedbalosti, podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 3 Azs 165/2004, publ. pod č. 602/2005 Sb. NSS.

Pokud žadatel sám vezme svoji žádost o udělení azylu zpět, správní orgán řízení zastaví, aniž by zkoumal, jaké pohnutky žadatele k takovému kroku vedly, podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. 3 Azs 388/2004.

Rozhodnutí je žadateli doručeno do azylového zařízení a musí ho převzít osobně. Nemá tedy možnost udělit k převzetí rozhodnutí plnou moc zmocněnci. Jen je-li účastník řízení zastoupen, doručuje se rozhodnutí jak zástupci, tak zastoupenému. Doručení rozhodnutí probíhá v místě a čase stanoveném v písemné výzvě k převzetí rozhodnutí, která je účastníku řízení doručena nejdříve. Výzva je většinou předávána v jazyce srozumitelném žadateli za přítomnosti tlumočnicka, aby se mohl s obsahem rozhodnutí podrobně seznámit. Pokud se žadatel o udělení mezinárodní ochrany nedostaví k převzetí rozhodnutí v den ve výzvě uvedeném, je den převzetí rozhodnutí ve výzvě uvedený považován za den, kdy je rozhodnutí žadateli o udělení mezinárodní ochrany doručeno. Rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení. [50] Po doručení rozhodnutí již žadatel o udělení mezinárodní ochrany přestává být žadatelem a stává se podle výsledku řízení buď azylantem, osobou požívající doplňkové ochrany, nebo v případě zamítavého rozhodnutí cizincem.

Pokud žadatel o mezinárodní ochranu obdrží pravomocné a vykonatelné rozhodnutí o správním vyhoštění, ale nerespektuje ho, neznamená to nutně podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2016, čj. 5 Azs 2/2016-30, že tento žadatel představuje nebezpečí pro veřejný pořádek dle ustanovení zákona o azylu.

3.4 Přezkum rozhodnutí před soudem

Pokud žadatel o udělení mezinárodní ochrany nesouhlasí s rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR, může podat žalobu proti tomuto rozhodnutí, a to ke krajskému soudu příslušnému podle místa jeho hlášeného pobytu. Žalobami ve věcech mezinárodní ochrany se podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. 9 Aps 5/2007, publ. pod č. 1459/2008 Sb. Nejvyššího správního soudu rozumí žaloby proti rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR ve věci mezinárodní ochrany, mezi které patří rozhodnutí o udělení azylu nebo doplňkové ochrany, rozhodnutí o neudělení mezinárodní ochrany, rozhodnutí o zastavení řízení, o zamítnutí žádosti o udělení mezinárodní ochrany jako zjevně nedůvodné a rozhodnutí o odnětí azylu nebo doplňkové ochrany. Žalobu lze podat ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí. V určitých případech může být lhůta zkrácena na 7 dní, a to, když byla žádost zamítnuta jako zjevně nedůvodná, byla podána v zařízení pro zajištění cizinců nebo byla nepřípustná. [24]

Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 5. 2007, sp. zn. 3 Azs 106/2006 musí žalobce v žalobě vždy uvést adresu, na kterou mu lze doručovat, a to i tehdy, je-li v řízení zastoupen zástupcem. Žalobce také uvede, kde je v den podání žaloby hlášen

k pobytu a uvede své bydliště, popřípadě místo, kde se zdržuje. Tyto údaje jsou podstatné pro zjištění příslušného krajského soudu.

Podání žaloby má odkladný účinek. To znamená, že cizinec nemusí vycestovat z území České republiky. Přičemž odkladný účinek nemá žaloba, která je podaná proti rozhodnutí o zastavení řízení a proti rozhodnutí, kterým se zamítá žádost jako zjevně nedůvodná. Soudní řízení je zastaveno v případě, že žalobce zemřel, získal státní občanství ČR nebo neoprávněně vstoupil na území jiného státu. Výsledkem toho řízení je buď zamítnutí žaloby, tudíž je cizinec povinen opustit území ČR, anebo je rozhodnutí zrušeno a věc je vrácena správnímu orgánu k došetření. Soud nemůže rozsudkem mezinárodní ochranu udělit. [7]

3.5 Mimořádný opravný prostředek

Mimořádným opravným prostředkem je v tomto případě podání kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu. Kasační stížnost se podává proti rozhodnutí krajského soudu o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR ve věci mezinárodní ochrany. Kasační stížnost má odkladný účinek, ale jen v případech, kdy ho měla i žaloba ke krajskému soudu. Nejvyšší správní soud v těchto případech rozhodne buď zamítnutím stížnosti, kdy je cizinec povinen opustit území ČR, nebo zrušením předchozího rozhodnutí soudu a navrácení věci novému projednání. [27]

Lhůta pro podání kasační stížnosti je dvoutýdenní. Pokud má stížnost po podání nedostatky, stěžovatel má právo je odstranit, a to do jednoho měsíce od doručení usnesení, kterým mu je soud vytkl. Formulace kasační stížnosti je právně odborně náročná, a proto musí být stěžovatel zastoupen advokátem. Soudní poplatek za kasační stížnost je 5 000 Kč. [32]

4 ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY VE ŠVÉDSKU

Tato země byla pro komparaci s Českou republikou vybrána zejména z toho důvodu, že je jedním z hlavních cílů uprchlíků a počty žádostí o azyl jsou tam velmi vysoké oproti České republice. Dalším důvodem je to, že se jedná o členskou zemi Evropské unie, takže se řídí stejnými unijními právními předpisy jako Česká republika. Dále je také součástí Schengenského systému.

Švédsko se stalo členem Evropské unie 1. ledna 1995 a součástí Schengenského prostoru 25. března 2001. Co se týče unijních předpisů k azylovému právu, platí pro něj stejné podmínky jako pro ostatní členské země. Lisabonskou smlouvu Švédsko ratifikovalo v roce 2008. Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU Švédsko transponovalo do svých národních právních předpisů 26. listopadu 2014, dále Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU 16. prosince 2016 a Dublinské nařízení 604/2013 17. června 2014. Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU nebylo nutné transponovat, protože švédské právní předpisy jsou v souladu s touto směrnicí. Hlavním právním předpisem, který upravuje azylové řízení ve Švédsku je Zákon o pobytu cizinců, který byl novelizován v roce 2006. Další změny byly provedeny v roce 2016, které vedly ke zpřísnění podmínek v azylovém řízení z důvodu nutnosti snížit počet žádostí o azyl a migraci uprchlíků do Švédska. Důležitá je také vyhláška z roku 2006 o cizincích, s instrukcemi pro Migrační úřad.

Mezinárodní ochrana je ve Švédsku poskytována ve formě azylu, doplňkové ochrany, statusu uprchlíka a nově od července 2016 jako ochrana pro děti a rodiny s dětmi, kteří podali žádost o azyl dříve než 24. listopadu 2015 za předpokladu, že dítě je stále mladší 18-ti let.

Ústředním správním úřadem v azylovém řízení ve Švédsku je Migrační úřad, dříve známý jako Migrační výbor. Tento úřad se zodpovídá a zároveň spolupracuje s ministerstvem spravedlnosti. Švédská vláda ani parlament nesmí ovlivňovat rozhodnutí úřadu. Migrační úřad má pravomoc ke zpracování žádosti o azyl, řízení o azylu v prvním stupni a také k udělování státního občanství. Dokud je žádost posuzována nebo pokud žadatel podal odvolání, je s ním zacházeno dle Zákona o přijímání žadatelů o azyl z roku 1994, novelizován v roce 2016. Pokud je žádost přijata, úřad má povinnost pomoci žadateli s ubytováním ve spolupráci s Úřadem práce. Odvolací řízení je pak řešeno před Migračním soudem nebo Migračním odvolacím soudem. V čele úřadu je generální ředitel a úřad se skládá z různých částí. Úřad zároveň provozuje zadržovací střediska pro cizince. [5]

Co se týče řízení o udělení azylu, existuje ve Švédsku pravidelný postup a také zrychlené řízení. Jednotlivé případy budou popsány dále v práci.

4.1 Běžný postup v azylovém řízení

Jak již bylo uvedeno, jediným orgánem odpovědným za registraci žadatelů o azyl je Migrační úřad. Žádosti o azyl mohou být podány pouze ve Stockholmu, a to na dvou místech, dále v Gavle, Flen, Bodenu, Norrkopingu, Goteborgu a Malmo. Pokud cizinec požádá o azyl na letišti nebo v přístavu, bude odkázán na Migrační úřad. Ve Švédsku neexistují žádné lhůty, které by stanovovaly, do jaké doby od vstupu na území státu musí cizinec požádat o azyl. Zároveň ale, pokud je žádost podána později, je žadatel vyzván k vysvětlení důvodů zpoždění podání žádosti a důvodu, proč nebyla provedena co nejdříve po příchodu do Švédska. Při podání žádosti je cizinec vyzván k odevzdání všech dokladů totožnosti, je vyfotografován na LMA kartu a jsou mu sejmuty otisky prstů do systému EURODAC. Následně je provedena zdravotní prohlídka. Průměrná doba vyřízení žádosti o azyl je něco málo přes 10 měsíců. V případě nezletilých dětí bez doprovodu však řízení trvá déle a to téměř rok. Odvolací řízení trvá průměrně 6 měsíců.

Po podání je žádost zkoumána z hlediska její přípustnosti, zda není zjevně nedůvodná, případně neúplná. Po zjištění typu žádosti je předána příslušnému odboru, která ji může vyřídit co nejrychleji. Ubytování žadatelům je nabídnuto v závislosti na povaze žádosti, aby se zabránilo zbytečnému přetěžování ubytovacích center. Pozornost je věnována zejména individuálním potřebám žadatelů. Existuje 8 různých možností posuzování žádosti o mezinárodní ochranu. U každého případu je stanoven postup řešení, a to podle informací, uvedených v žádosti. Do první možnosti spadají žádosti, které jsou v pořádku, existuje možnost pozitivního posouzení, není třeba přidělit zástupce žadateli, jeho totožnost byla prokázána na základě osobních dokladů a nic nebrání další části řízení, tedy ústnímu pohovoru. V druhém případě již žádost vyžaduje další šetření, ale ne nijak rozsáhlé. Jedná se zejména o případy, kdy žadatel nepředložil žádné doklady totožnosti a neprokázal tak svoji identitu. Třetí postup je v případě zjištění potřeby komplexního doplnění žádosti. Aby se zabránilo dalšímu zpoždění řízení, většinou se volí ústní jednání. Tento postup se volí v případech možných bezpečnostních rizik, pokud existuje podezření na falešnou identitu, u nezletilých osob bez doprovodu a další. Dalším případem jsou žádosti zjevně neopodstatněné. Takoví žadatelé jsou navráceni do země svého původu. Je navrácen i cizinec, který hledá ochranu před zemí s obecně vysokým podílem zamítnutých žádostí, kdy není vyžadováno

další rozsáhlé zpracování. Pokud se na začátku zjistí, že žádost o mezinárodní ochranu má posuzovat jiná členská země Evropské unie, je cizinec odkázán tam. [4]

Při podání žádosti je pořízena fotografie žadatele, která slouží k vydání LMA karty. Tato karta není platný průkaz totožnosti, slouží jen k prokázání, že je daná osoba žadatelem o azyl. S tím je spojeno povolení k pobytu na území Švédska do doby vydání rozhodnutí o poskytnutí či neposkytnutí azylu. Kartu musí mít žadatel neustále u sebe. Je na ni uvedeno identifikační číslo, které slouží a usnadňuje komunikaci s úřady. První karta je platná 4 měsíce. Poté je vydána nová, která platí 6 měsíců. O vydání nové karty si žadatel nemusí žádat, nová karta bude automaticky odeslána do přijímacího střediska. Pokud bude cizinci vydáno povolení k pobytu či musí opustit Švédsko, je povinen kartu vrátit. [26]

Rozhodnutí je žadateli doručeno písemně zaměstnancem nejbližšího přijímacího střediska Migračního úřadu s asistencí tlumočnicka v jazyce srozumitelném žadateli. V praxi je běžné, že tlumočnick je dostupný na telefonu. Povinností právního zástupce je svého klienta obeznámit o možnosti podání odvolání a přezkumu zamítavého rozhodnutí. Žadatel má pak právo vzdát se práva na odvolání podpisem speciálního formuláře. Postup v odvolacím řízení bude popsán níže.

4.1.1 Pohovor

Osobní pohovor je možné provádět u všech žádostí o azyl. Všechny pohovory, ať už při pravidelném postupu nebo ve zrychleném řízení, jsou prováděny pracovníky Migračního úřadu. V první fázi se zjišťují osobní údaje, údaje týkající se zdraví, rodiny a mohou být také vyžádány veškeré osobní doklady. Žadatel o azyl má při pohovoru nárok na právního zástupce a tlumočnicka. V určitých případech lze pohovor provést v rámci videokonference. To jde pouze v případě, že žadatel pobývá ve velké vzdálenosti od Migračního úřadu, kde se pohovory běžně provádějí. Tato možnost je však velmi ojedinělá a v praxi se tento postup příliš neprovádí. Každý pohovor se nahrává z důvodu pozdější možnosti doplnění žádosti. Vzhledem k tomu, že nahrávka není považována za formální součást žádosti, není třeba souhlas žadatele s pořízením nahrávky. Nahrávka pak není přístupná žadateli, ani jeho právnímu zástupci. Z pohovoru je vytvořen téměř doslovný přepis, do kterého může žadatel prostřednictvím jeho právního zástupce doplňovat informace až do doby, než bude ve věci rozhodnuto.

Žadatel má nárok na tlumočnicka, který musí být stejného pohlaví jako on. Pokud nastane situace, kdy během pohovoru žadatel zjistí, že otázkám nerozumí, nebo je problém v porozumění, pohovor se přerušuje a pokračuje se v něm, jakmile je sehnán příslušný

překladaatel. Překladaatelé mají vydanou speciální licenci, po úspěšném vykonání zkoušek. Musí mít znalosti nejen jazykové, ale i z oblastí sociálních služeb, sociálního zabezpečení, zdravotnictví, zaměstnanosti a obecných právních předpisů.

4.1.2 Podpora žadatelů o azyl

Všichni žadatelé o azyl mají ve Švédsku nárok na finanční i materiální pomoc. Pokud mají vlastní zdroje, musí primárně využít jich. O nedostatku finančních zdrojů musí žadatel úřad informovat při podávání žádosti o azyl. Žadatelé mají nárok na podporu ve formě bydlení, finančních příspěvků, přístupu ke vzdělání, práci a zdravotní péči. Výše a forma podpory se však liší.

Co se týče bydlení, mohou žadatelé využít vlastních možností, např. bydlení u příbuzných. Pokud si vyberou vlastní ubytování, musí Migračnímu úřadu nahlásit kontaktní adresu. Pokud žadatel potřebuje pomoc od Migračního úřadu, nemá možnost si vybrat místo bydlení, ale je mu přiděleno. Mnohdy se stane, že se musí přesunout jinam, aby uvolnil místo dalším žadatelům. Migrační úřad poskytuje bydlení v bytech, klasických ubytovnách nebo v přijímacích střediscích. Pokud žádá o azyl celá rodina, má možnost bydlet spolu. Pokud mají žadatelé dostatek finančních prostředků, musí si ubytování hradit sami. Pokud tomu tak není, je zdarma. Žadatelé jsou rozmístováni do ubytovacích zařízení po celém Švédsku.

Výše finančních příspěvků se liší podle toho, zda je žadatel ubytován v přijímacím středisku, kde je strava zdarma nebo jinde, kde si ji musí platit. Finanční příspěvek by měl pokrýt náklady na oblečení a obuv, zdravotní péči a léky, toaletní potřeby, ostatní spotřební materiál a volnočasové aktivity. Žadatelé mohou požádat o dodatečný příspěvek na pokrytí výdajů nezbytných pro zajištění minimální životní úrovně, jako jsou pořízení zimního oblečení, brýlí, zařízení pro handicapované a kojenecké vybavení. Finanční podpora je poskytována bezhotovostně, tedy žadatel obdrží platební kartu k účtu, kam je podpora posílána. Výše jednotlivých příspěvků je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 1: Výše měsíčních finančních příspěvků žadatelům o azyl

Kategorie žadatele	Příspěvek při ubytování v přijímacím středisku	Příspěvek při ubytování v soukromém ubytování
Dospělý	76,50 Eur	225 Eur
Dospělý ve sdílené domácnosti	60 Eur	194 Eur
Dítě ve věku 0-3	38 Eur	117 Eur
Dítě ve věku 4-10	38 Eur	136 Eur
Dítě ve věku 11-17	38 Eur	158 Eur

Zdroj: [3]

Pokud má žadatel 3 a více dětí, příspěvky od třetího dítěte jsou sníženy o 50 %. Zároveň mohou být příspěvky sníženy, pokud žadatelé odmítnou spolupracovat v řízení nebo odmítnou respektovat vyhoštění. Snížení příspěvku může být až na 35-40% původní výše. Žadatelé se mají právo proti tomuto rozhodnutí odvolat ke Krajskému správnímu soudu. V praxi jsou ale většinou tato odvolání zamítnuta.

Žadatelé o azyl mají také nárok na bezplatnou právní pomoc, a to ve všech úrovních azylového řízení. Tato pomoc je financována ze státního rozpočtu. Nárok na bezplatnou právní pomoc zaniká v případech, kdy je k posuzování žádosti o azyl příslušná jiná členská země EU nebo pokud je žádost zjevně nedůvodná. Právního zástupce přiděluje Migrační úřad na základě několika kritérií. Největší roli v tomto rozhodování hraje místní dostupnost. Na první schůzce by se měl zástupce seznámit se situací žadatele, získat veškeré podklady a doklady, aby se s případem mohl blíže seznámit. Vzhledem k velkému počtu žádostí v roce 2015 se stává, že právní zástupce je přidělen až po několika měsících z důvodu velké vytíženosti úřadů. [4]

4.2 Zrychlené řízení

Zrychlený postup v řízení se využívá zejména u zjevně nedůvodných žádostí o azyl. Stejně tak jako klasickým azylovým řízením, tak i zrychleným řízením se zabývá Migrační úřad. Odvolací řízení je pak řešeno soudy za předpokladu, že je žadatel stále ve Švédsku.

Zrychlené řízení by mělo být provedeno, pokud žadatel poskytl nepravdivé informace v žádosti o azyl, pokud žádost nesouvisí s právem na azyl, žadatel nemá dostatečné důvody pro azyl nebo pokud se žádost týká nově narozených dětí, kdy rodiči již bylo vydáno

rozhodnutí o přemístění do jiného státu. Existují i polehčující okolnosti, při kterých by se mohlo upustit od zrychleného řízení, a to zdravotní důvody. Lhůta pro rozhodnutí ve zrychleném řízení činí tři měsíce. Pokud nebude rozhodnuto do této doby, případ bude řešen běžným postupem. I při zrychleném řízení se provádí osobní pohovor. Má stejný průběh jako v běžném řízení. Ani v odvolacím řízení není žádný rozdíl. Jediný rozdíl je v nároku na právního zástupce, kdy ve zrychleném řízení na něj není automatický nárok. [2]

4.3 Odvolání

Ve švédském azylovém řízení existují dvě úrovně odvolání. První úroveň tvoří čtyři migrační soudy, druhou pak migrační odvolací soud.

Proti zamítavému rozhodnutí Migračního úřadu se lze odvolat k Migračnímu soudu a rozhodnutí má odkladný účinek. Nově od 1. ledna 2017 má odkladný účinek i rozhodnutí ve věci zjevně nedůvodné žádosti. Právo na podání odvolání je do tří týdnů od vydání rozhodnutí v prvním stupni řízení. Odvolání může být podáno žadatelem v jeho vlastním jazyce, s krátkým záznamem ve švédštině nebo angličtině s vysvětlením povahy odvolání. Pokud se jedná o řádné řízení, má žadatel nárok na bezplatného právního zástupce. Z toho důvodu se očekává, že bude odvolání podáno ve švédštině příslušným právním zástupcem. Na společné schůzce se tak připraví odvolání, kde se popíše důvody pro nesouhlas se zamítavým rozhodnutím. Žadatel má také nárok na předložení nových důkazů anebo argumentů pro podporu svého případu. Při této schůzce je také k dispozici předkladatel. V případech, kdy žadatel nemá právního zástupce má Migrační úřad zodpovědnost za zjištění obsahu odvolání v jiném jazyce než švédském. Odvolání se formálně adresuje Migračnímu soudu, ale první přístup k němu má Migrační úřad, který má právní nárok na přezkum svého vydaného rozhodnutí s ohledem na případné nově předložené důkazy. V případě, že Migrační úřad nezmění své rozhodnutí, postoupí odvolání Migračnímu soudu, který nezávisle rozhodne. Na žádost žadatele může být provedeno ústní slyšení před soudem, i když to není povinné. Ústní slyšení může být přístupné veřejnosti, ale ještě před zahájením řízení se soudce dotazuje žadatele, zda si to přeje či nikoliv. Soudce může pouze nařídít videozáznam slyšení, například v případě ohrožení národní bezpečnosti. Rozhodnutí je publikováno tak, aby co nejméně mohlo poškodit účastníka řízení. Jména lze na vyžádání vynechat, některé části výpovědi se mohou prohlásit za důvěrné a nebudou tak součástí konečného rozhodnutí. Rozhodnutí soudu nejsou k dispozici online, avšak na vyžádání jsou poskytnuta v tištěné nebo elektronické podobě. Pokud je překročena lhůta na podání odvolání, nelze v případě dále pokračovat. Zároveň ale existují výjimky, kdy Migrační soud odvolání přijme i dodatečně. To závisí na

polehčujících okolnostech, jako je např. vážné onemocnění nebo smrt zákonného právního zástupce. Pokud nelze odvolání podat do tří týdnů z důvodu nedostatku času pro zajištění důkazů, může právní zástupce požádat o prodloužení. Migrační soud buď rozhodne o zamítnutí odvolání a následně o vyhoštění nebo rozhodnutí projedná s Migračním úřadem. [4]

Povolení k řešení odvolání u Migračního odvolacího soudu se vydává pouze v případech, kdy případ nabývá důležitosti jako návod pro uplatnění zákona nebo pokud existují další výjimečné důvody pro prošetření daného odvolání. Lhůta pro podání odvolání k Migračnímu odvolacímu soudu činí tři týdny od obdržení rozhodnutí od Migračního soudu. Rozhodnutí Migračního odvolacího soudu je konečné a nelze se proti němu odvolat. Ve většině případů je odvolací řízení vedeno písemně, avšak může vést i ústní slyšení. Rozhodnutí o povolení podání odvolání k Migračnímu odvolacímu soudu vydává soudce a vedoucí případu. Je-li uděleno povolení k odvolání, případ je projednávám třemi soudci, mimořádně důležité případy jsou rozhodnuty porotou se sedmi soudci. Bezplatná právní pomoc se poskytuje k přípravě žádosti pro povolení odvolání. V případě udělení povolení se poskytuje další právní pomoc. Dokud není rozhodnuto o udělení povolení k podání odvolání, má rozhodnutí odkladný účinek. Pokud je žádost o udělení povolení zamítnuta, je připraven právně vymahatelný příkaz k vyhoštění. V tomto případě musí cizinec opustit Švédsko do dvou týdnů. [5]

4.4 Srovnání České republiky a Švédska

Pro srovnání České republiky se Švédskem byly vybrány některé ukazatele, které se týkají azylové politiky. Na začátku je uveden počet obyvatel, počet cizinců, žijících v dané zemi a jejich poměr k domácímu obyvatelstvu. Všechny údaje jsou od roku 2008, a to z toho důvodu, že starší data nebyla dostupná na webu Eurostatu, odkud jsou údaje převzaty.

Tabulka 2: Počet obyvatel a cizinců v jednotlivých zemích

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Česká republika									
Počet obyvatel	10 343 422	10 425 783	10 462 088	10 486 731	10 505 445	10 516 125	10 512 419	10 538 275	10 553 843
Počet cizinců	347 649	407 541	424 419	416 737	422 966	422 280	434 581	457 323	476 345
Počet cizinců/obyvatel	0,0336	0,0391	0,0406	0,0397	0,0403	0,0402	0,0413	0,0434	0,0451
Švédsko									
Počet obyvatel	9 182 927	9 256 347	9 340 682	9 415 570	9 482 855	9 555 893	9 644 864	9 747 355	9 851 017
Počet cizinců	524 488	547 664	590 475	622 275	646 095	659 374	687 192	731 215	773 232
Počet cizinců/obyvatel	0,0571	0,0592	0,0632	0,0661	0,0681	0,0690	0,0712	0,0750	0,0785

Zdroj: upraveno podle

[13][14]

V tabulce č. 2 můžeme vidět, že počet obyvatel v obou zemích každoročně roste. Ve Švédsku se jejich počet již blíží 10 milionům, a tak se dá říct, že počet obyvatel v obou zemích je dost podobný. Zároveň ale roste i počet cizinců, kteří žijí v daných zemích. I přesto, že je ve Švédsku celkový počet obyvatel o něco nižší, žije tam více cizinců než v České republice. Významnější nárůst cizinců lze zaznamenat až v posledních letech, a to zřejmě z důvodu migrační krize, která ovládla celou Evropu.

Ve třetí tabulce jsou uvedeny počty žádostí o mezinárodní ochranu ve Švédsku a České republice za jednotlivé roky. Ve Švédsku je tento počet výrazně vyšší oproti České republice, a tak je samozřejmě vyšší i poměr žádostí na obyvatele. V České republice je toto číslo velmi malé. Dále je z tabulky patrné, že většinu žádostí tvoří žádosti nově podané, opakované žádosti tak nejsou příliš časté. V posledních letech se kvůli migrační krizi členské země snaží opakovaným žádostem zamezit nebo jejich počet snížit přísnější právní úpravou.

Tabulka 3: Počty žádostí o mezinárodní ochranu v jednotlivých zemích

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Česká republika									
Počet žádostí	1 645	1 235	775	750	740	695	1 145	1 515	1 475
Z toho nové	1 050	620	380	485	505	490	905	1 235	1 200
Počet žádostí/obyvatele	0,000 16	0,000 12	0,000 07	0,000 07	0,000 07	0,000 07	0,000 11	0,000 14	0,000 14
Švédsko									
Počet žádostí	24 785	24 175	31 850	29 650	43 855	54 270	81 180	162 450	28 790
Z toho nové	24 275	23 600	31 785	29 630	43 835	54 255	74 980	156 110	22 330
Počet žádostí/obyvatele	0,002 7	0,002 6	0,003 4	0,003 1	0,004 6	0,005 7	0,008 4	0,016 7	0,002 9

Zdroj: upraveno podle

[11]

Ve Švédsku můžeme vidět v roce 2015 významný nárůst počtu žádostí. Je to přikládáno zejména migrační krizi v celé Evropské unii a vysokému zájmu uprchlíků o život právě ve Švédsku. Naopak v roce 2016 počet rapidně klesl oproti roku předchozímu. To bylo způsobeno hromadným stahováním žádostí o mezinárodní ochranu ze strany uprchlíků, neboť jim Švédsko začalo nabízet finanční kompenzaci za návrat do rodné země, včetně uhrazení nákladů na zpáteční cestu jim i jejich rodinným příslušníkům.

V tabulce č. 4 jsou uvedeny počty vydaných rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany v prvním stupni řízení. V České republice jde tedy o rozhodnutí vydaná Ministerstvem vnitra ČR a ve Švédsku o rozhodnutí vydaná Migračním úřadem. Co se týče počtu zamítnutých rozhodnutí, ve většině let jich je procentuálně více u České republiky než u Švédska. Švédsko je všeobecně označováno za sociální stát a je tak k uprchlíkům velmi tolerantní. V posledních letech začíná být situace s nárůstem počtu uprchlíků kritická, a tak i Švédsko zvažuje přehodnocení přístupu k žadatelům o azyl, neboť jich jako jedna z mála zemí EU přijímá velmi mnoho a finanční prostředky jsou samozřejmě omezené. Z tabulky je patrné, že kladných rozhodnutí je v České republice výrazně méně oproti rozhodnutím zamítavým. Ve Švédsku je to v posledních letech obráceně, tedy počet kladných rozhodnutí výrazně převyšuje počet rozhodnutí zamítavých. To může být způsobeno narůstajícími válečnými konflikty ve východních zemích Evropy, zemích Asie a Afriky. Vzhledem k těmto okolnostem tak roste počet osob, které májo právo na uznání azylu v jiné zemi.

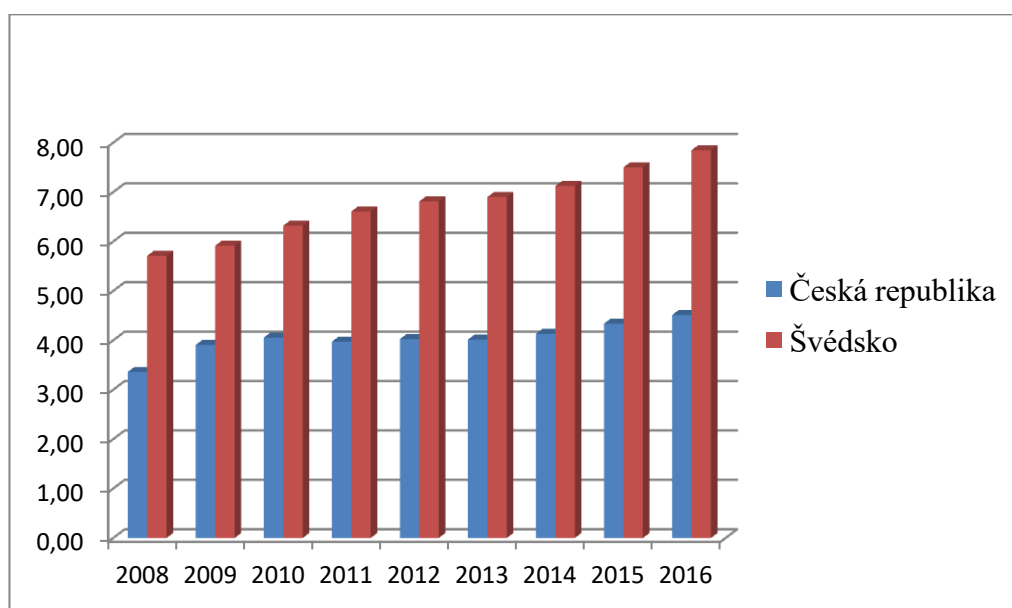
Tabulka 4: Počty vydaných rozhodnutí v jednotlivých zemích

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Česká republika									
Počet vydaných rozhodnutí	1 395	530	500	685	720	900	1 000	1 335	1 300
Počet kladných rozhodnutí	215	100	175	320	175	345	375	460	435
Počet zamítavých rozhodnutí	1 180	430	335	365	545	555	625	875	865
Švédsko									
Počet vydaných rozhodnutí	29	23	27	26	31	45	39	44	95
Počet kladných rozhodnutí	460	920	645	700	515	005	905	590	540
Počet zamítavých rozhodnutí	7 840	7 095	8 515	8 805	400	12 24	30 650	32 215	66 345
Počet zamítavých rozhodnutí	21	16	19	17	19	20	9 255	12 375	29 195

Zdroj: upraveno podle

[12]

U České republiky není příliš významný rozdíl mezi počtem podaných žádostí a vydanými rozhodnutími. Rozdíl tvoří zejména stažené žádosti ze strany uprchlíků, jejich smrt nebo návrat do rodné země. Ve Švédsku je to velmi podobné, až na rok 2016, kdy je počet vydaných rozhodnutí výrazně vyšší. To je způsobeno zejména vysokým počtem žádostí v předešlém roce, kdy Migrační úřad nestihl všechny žádosti vyřídit v zákonem stanovené lhůtě a rozhodl tak až v následujícím roce.

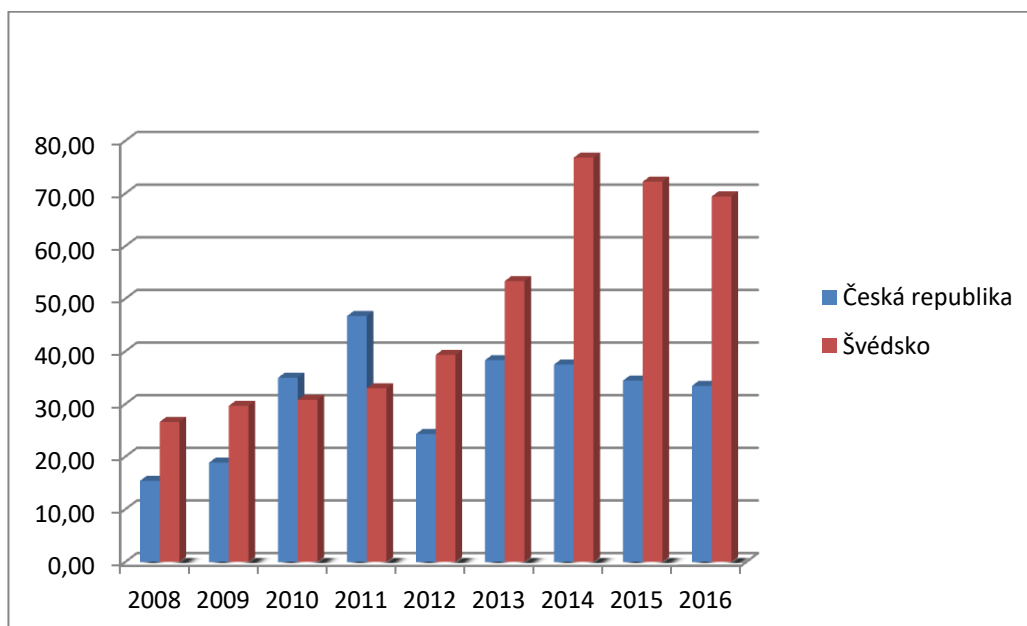
Obrázek 1: Graf procentuálního podílu počtu cizinců v dané zemi

Zdroj: upraveno podle

[13][14]

V prvním grafu je uveden procentuální podíl počtu cizinců, žijících v dané zemi, k celkovému počtu obyvatel. U České republiky je toto procento výrazně nižší než u Švédska

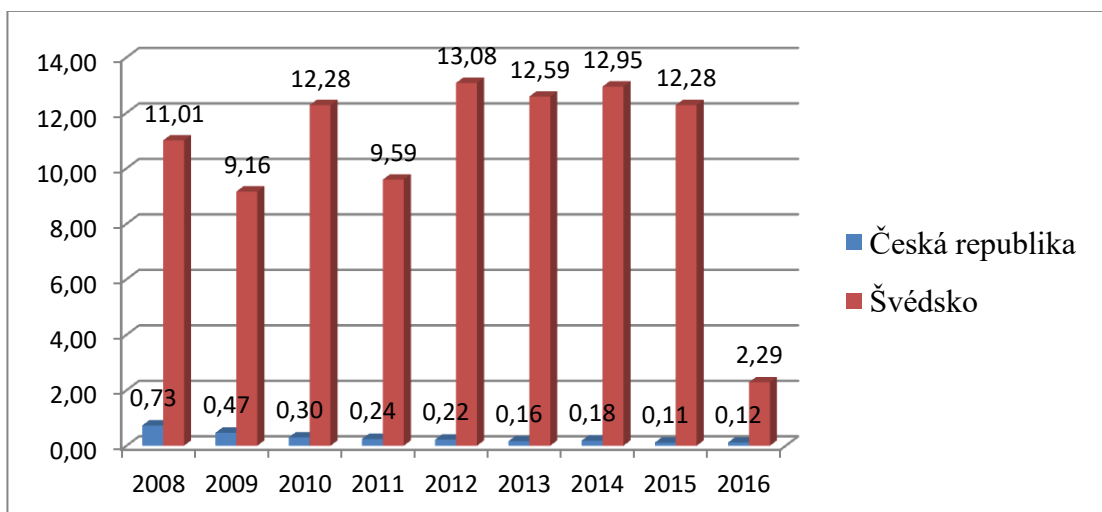
a to i přesto, že je zde větší počet obyvatel. V obou zemích se tento podíl od roku 2013 stále zvyšuje, i když jak je patrné z grafu, ve Švédsku je nárůst větší.

Obrázek 2: Graf procentuálního podílu počtu kladných rozhodnutí

Zdroj: upraveno podle [12]

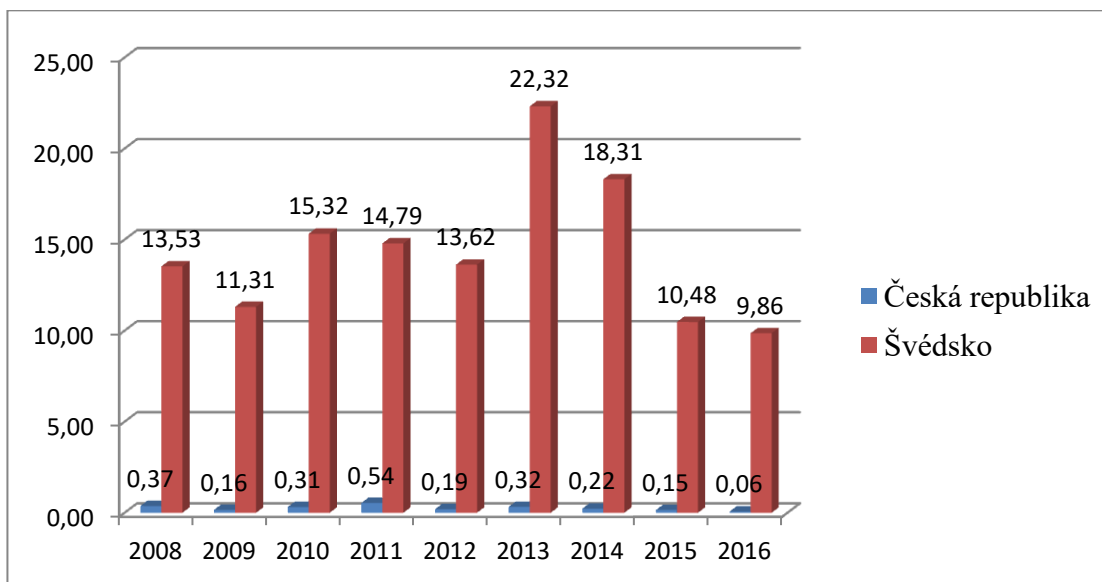
Ve druhém grafu je znázorněn procentuální podíl kladných rozhodnutí na celkovém počtu vydaných rozhodnutí. Ve většině let je tento poměr vyšší u Švédska. To souvisí i s vyšším počtem žádostí v této zemi. Nejvyšší procento bylo v roce 2014, od té doby tento ukazatel nepatrně klesá.

Obrázek 3: Graf procentuálního podílu počtu podaných žádostí k EU

Zdroj: upraveno podle [11]

Ve výše uvedeném grafu můžeme vidět procentuální podíl počtu podaných žádostí o udělení mezinárodní ochrany v dané zemi k celkovému počtu všech zemí Evropské unie. U České republiky je tento poměr téměř zanedbatelný, neboť počty žádostí jsou zde velmi nízké. U Švédska jsou již hodnoty výrazně vyšší. V roce 2016 ve Švédsku výrazně ubyly žádosti, a tak se samozřejmě snížil i poměr k celkovému počtu.

Obrázek 4: Graf procentuálního podílu počtu kladných rozhodnutí k EU

Zdroj: upraveno podle [12]

V posledním grafu je znázorněn poměr počtu vydaných kladných rozhodnutí k počtu kladných rozhodnutí ve všech zemích Evropské unie. Stejně jako v předešlém grafu, i zde jsou procenta u České republiky velmi nízká.

Pokud budeme porovnávat azylová řízení obou zemí již od jeho počátku, v České republice jsou různé orgány, které mohou přijmout žádost o udělení mezinárodní ochrany. Žádost tedy nemusí být podána přímo Ministerstvu vnitra ČR, které vydává rozhodnutí v prvním stupni. Oproti tomu ve Švédsku se žádost podává přímo u Migračního úřadu, který rozhoduje o udělení nebo neudělení mezinárodní ochrany, a to pouze v určených městech. Cizinec je povinen podat žádost v co nejkratší době poté, co vstoupil na území daného státu, avšak u nás je určen limit, a to 7 dnů ode dne, kdy byl policií informován o možnosti žádost podat. Ve Švédsku není určena žádná lhůta, zároveň ale, pokud je žádost podána po dlouhé době, musí to žadatel dostatečně zdůvodnit.

Po podání žádosti jsou žadatelům v obou zemích sejmuty otisky prstů a je pořízen obrazový záznam, a to na základě Dublinské úmluvy a nařízení Rady č. 2725/2000/ES

o zřízení systému EURODAC. Takto jsou povinny postupovat všechny členské země EU, bez rozdílu. Na základě těchto informací je možné zjistit, zda k posuzování žádosti není příslušný jiný členský stát a není tak žádost nepřijatelná. V obou státech také žadatel o udělení mezinárodní ochrany při podání žádosti musí odevzdat své cestovní doklady a doklady totožnosti. Aby se následně mohl prokázat, je mu udělen náhradní doklad, který je nazýván různě. V České republice je to průkaz žadatele, kde jsou uvedeny základní informace, a je vydán do 3 dnů od podání žádosti. Jeho platnost je stanovena, poté je žadatel povinen ji osobně prodloužit. Oproti tomu ve Švédsku je vydána LMA karta, která je vydána automaticky, avšak není to platný doklad totožnosti. Její platnost se nemusí prodlužovat, neboť platí po celou dobu řízení.

Řízení dále pokračuje v obou zemích pohovorem, který má stejný průběh. Jediný rozdíl je, že ve Švédsku může žadatel do přepisu pohovoru doplňovat údaje až do doby, než je vydáno rozhodnutí o udělení či neudělení mezinárodní ochrany. Při pohovoru je přítomen tlumočnick, pokud je to třeba. Ten je zajištěn v ČR Ministerstvem vnitra ČR, které v těchto případech spolupracuje s vybranými firmami, ve Švédsku je pak zajištěn Migračním úřadem, který si ho zvolí stejně jako u nás ministerstvo. Jak v České republice, tak i ve Švédsku má žadatel právo na bezplatnou právní pomoc po dobu řízení.

Žadatel je ubytován v azylovém zařízení, pokud nemá možnost vlastního ubytování. V obou zemích je tento pobyt hrazen a žadatel dostává kapesné, které se liší. Pokud má žadatel vlastní finanční prostředky, je povinen si ubytování hradit sám. V České republice platí to, že pokud žadatel není ubytován v azylovém zařízení a nemá dostatek finančních prostředků, může zažádat o poskytnutí finančního příspěvku. Přidělení či nepřidělení tohoto příspěvku závisí na prokázání finančních a majetkových poměrů žadatele. Poskytnut je pouze v případě, že žadatel nemá dostatečné prostředky na zajištění odpovídající životní úrovně. Je poskytován po dobu max. 3 měsíců a jeho výše se liší podle počtu společně žijících osob. Ve Švédsku je finanční podpora poskytována také a její výše se liší podle věku posuzované osoby. Pokud srovnáme výši poskytovaných příspěvků v obou zemích, ve Švédsku je vyšší. Zároveň jsou ale v této zemi vyšší náklady na život. V obou zemích pak mají žadatelé nárok na zdravotní péči a přístup ke vzdělání.

Co se týče délky azylového řízení, ve Švédsku je výrazně větší. To je ale způsobeno vysokým počtem žádostí. Standardně by v obou zemích mělo být rozhodnuto do 6 měsíců od podání žádosti. Dá se říct, že v České republice i ve Švédsku má žadatel možnost 2 opravných prostředků, avšak jejich postupy se samozřejmě liší. Ve Švédsku jsou delší lhůty na podání

odvolání od vydaného rozhodnutí, a to 3 týdny. U nás jsou to 2 týdny. Na rozdíl od České republiky, ve Švédsku nejsou rozhodnutí soudu přístupná online, ale na žádost jsou poskytnuty.

V následující tabulce jsou pro přehled uvedeny hlavní odlišnosti v azylovém řízení v České republice a ve Švédsku. Pro přepočítání finančního příspěvku byl brán kurz 27 Kč/EUR.

Tabulka 5: Shrnutí komparace azylových řízení v České republice a ve Švédsku

	Česká republika	Švédsko
Podání žádosti	různé orgány	Migrační úřad
Doba podání žádosti	limitováno	bez limitu
Náhradní doklad totožnosti	platnost omezena	neomezeně
Doplnění údajů	při pohovoru	kdykoliv do rozhodnutí
Výše finančního příspěvku	5 456 Kč/os.	6 075 Kč/os.
Standardní délka řízení	max. 6 měsíců	10 měsíců
Lhůta pro opravný prostředek	2 týdny	3 týdny
Odvolací řízení 1. stupeň	Krajský soud	Migrační soud
Řízení před soudem 2. stupeň	Nejvyšší správní soud	Migrační odvolací soud

Zdroj: vlastní zpracování

Z výše uvedeného je patrné, že postup v azylovém řízení v obou zemích je hodně podobný, až na několik málo odlišností. V zásadě se v řízení nemohou vyskytovat zásadní odlišnosti, a to z důvodu společné evropské právní úpravy. Obě země se evropskými právními předpisy řídí a jsou zakomponovány v jejich národních právních předpisech.

Problémem posledních let všech zemí Evropské unie je dlouhá doba azylového řízení, mnohdy i překračování lhůty pro vydání rozhodnutí. Důvodem je migrační krize a velký přísun uprchlíků do Evropy. Orgány, zabývající se posuzováním žádostí o mezinárodní ochranu nestíhají žádosti řešit a řízení se tak protahuje. V České republice by se řízení mohlo urychlit, pokud by měl všechny kompetence Odbor azylové a migrační politiky, podobně jako Migrační úřad ve Švédsku. Pokud by se žádosti podávaly jen u tohoto odboru, informace by nemusely být předávány mezi jednotlivými útvary.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo analyzovat průběh azylového řízení v České republice z hlediska právní úpravy a praxe udělování azylů. Ke komparaci bylo zvoleno Švédsko, jako členská země Evropské unie a schengenského prostoru, ale s rozdílem v počtu žádostí o udělení mezinárodní ochrany. Tento počet je oproti České republice výrazně vyšší. I když je postup v řízení v obou zemích ve velké míře podobný, cizinci do Švédska míří zřejmě zejména z důvodu přístupu státu k sociální politice a s tím související možností benefitů, které získají po udělení azylu. Švédsko je považováno za sociální stát a jeho obyvatelé tak mají možnost využívat různých finančních i materiálních podpor.

Azylové řízení je specifickým typem správního řízení a platí tak pro něj některá pravidla, odlišná od obecné právní úpravy, obsažené ve správním řádu. Hlavním upravujícím právním předpisem tedy není správní řád, nýbrž zákon o azylu. Mnohá ustanovení správního řádu pro azylové řízení nemohou být použita a problematika je tak upravena právě Zákonem o azylu. Jedná se např. o lhůtu pro vydání rozhodnutí, která je stanovena na 6 měsíců. Pokud by tato doba nebyla dostatečná pro rozhodnutí orgánu v prvním stupni, konkrétně tedy Ministerstvo vnitra ČR, může si tuto dobu prodloužit, a to až o 9 měsíců. I když se tato doba může zdát jako krátká z pohledu rozhodujícího orgánu, pro žadatele o azyl se jedná o rozhodující období svého života, které mnohdy musí trávit v ne příliš příznivých podmínkách v azylových zařízeních.

Velkým problémem České republiky je to, že uprchlíky je považována jen za tranzitní zemi. Ve většině případů podaných žádostí o azyl zde cizinci zůstat nechtějí, ale plánují cestu do jiného členského státu. Oblíbenými zeměmi jsou zejména Německo, Rakousko a poté Švédsko a Norsko. Přitom zabezpečení žadatelů je ve většině zemí EU dost podobné. Všem je zaručeno právo na právního zástupce, tlumočnicka, dále ubytování pokud nejsou schopni si ho sami zajistit, finanční podporu pokud nemají dostatek finančních prostředků k zajištění minimální životní úrovně, mají nárok na zdravotní péči a přístup ke vzdělání pro své děti ve školním věku. Způsoby zajištění těchto práv se v různých členských státech mohou nepatrně lišit.

V České republice je několik typů azylových zařízení, které jsou na několika místech v republice. Je důležité vybrat vhodný objekt pro takové zařízení. Musí splňovat různé podmínky, mít dostatek ubytovacích kapacit a podobně. Problémem ale je, že většina takových zařízení je umístěna mnohdy daleko od větších měst a se špatným přístupem. I když pak žadatelé mají nárok na to být zaměstnání, není jednoduché najít vhodné místo, které by

bylo blízko a také dostupné. Možným řešením by bylo rovnoměrné rozmístění takových objektů po celé republice a také aby bylo zajištěno alespoň minimální dopravní spojení s okolními městy.

I když žadatelé o udělení mezinárodní ochrany mají mnohdy nárok na zaměstnání v České republice, není jednoduché zaměstnání sehnat. K nástupu do zaměstnání totiž nepotřebují jen pracovní povolení, ale také souhlas s příslušným úřadem práce, do jehož působnosti spadají. Takových povolení se již mnoho neuděluje a žadatelé tak nemají možnost zajistit si další finanční prostředky, i když projevují zájem. Mnohdy v těchto případech hraje také velkou roli diskriminace žadatelů, protože pocházejí z různých zemí.

Děti žadatelů o azyl navštěvují základní školy s ostatními českými dětmi. Co se týče výběru základní školy, jedná se zpravidla o spádové školy u pobytových středisek. Pro pedagogy je výuka těchto dětí velice náročná, zejména z důvodu velké jazykové bariéry a mnohdy odlišného socio-kulturního prostředí, z něhož děti žadatelů o azyl pocházejí. Aby se zmenšily jazykové bariéry dětí žadatelů, základní školy zabezpečují základní jazykovou přípravu nezbytnou k úspěšnému začlenění dětí do výchovně vzdělávacího procesu. Po dohodě s vedením azylového zařízení se základní jazyková příprava dětí realizuje zpravidla ve vyrovnávacích třídách ve škole nebo v prostředí pobytového střediska. Pro děti žadatelů je tak výuka českého jazyka velice důležitá i pro jejich budoucnost, pokud v České republice zůstanou žít. Zároveň jim to usnadní začlenění do české společnosti.

Snahou Evropské unie je sjednotit postupy azylových řízení v jednotlivých členských zemích, urychlit a zjednodušit jejich postup. To je velmi těžké vzhledem k odlišnostem jednotlivých států a politické situaci uvnitř nich. Toho tak využívají uprchlíci a vybírají si cílové země svého pobytu. Poté ale dochází k problémům, které se objevují v posledních letech, jako je např. přetížení orgánů, zabývajících se posuzováním žádostí o azyl z důvodu vysokého počtu žadatelů. Aby se zabránilo vědomému vybírání cílové země uprchlíky, musela by se nastavit jednotná pravidla a také stejná podpora jak žadatelů o azyl, tak následně azylantů. Otázkou je, zda je možné nastavit např. stejnou výši finanční podpory pro všechny členské státy. V různých zemích jsou totiž různě vysoké náklady na život, a tak by dávky musely být vzhledem k tomuto upraveny. Také ne všechny země mají stejnou částku ve svém státním rozpočtu, kterou mohou vynaložit na tuto problematiku.

V posledních 2 až 3 letech se řeší problematika přerozdělování uprchlíků mezi jednotlivé členské státy. Evropská komise stanovila dvouletý program, během kterého by se měl přerozdělit určitý počet uprchlíků z nejvíce problémových států, jako je Turecko, Sýrie a další

východní země, ale také z evropských států, kde jsou nejčastěji překračovány vnější hranice, jako je Itálie a Řecko. Přerozdělování by mělo být prováděno na základě několika kritérií, jako je počet obyvatel daného státu, velikost HDP, procentuální míra nezaměstnanosti a další. Na základě toho je stanoveno procento z celkového počtu uprchlíků, které by měl daný členský stát přijmout. To vše je projevem solidarity. Bez tohoto přerozdělení zřejmě nemá společná azylová politika smysl, neboť hlídání vnějších hranic, snaha řešení problémů v postižených oblastech ani boj s převaděči není dostatečný k řešení migrační krize. S přesídlením a relokací uprchlíků velké množství členských států nesouhlasí, jedná se zejména o státy střední Evropy, včetně České republiky. Na základě toho nepřijímají tolik uprchlíků, kolik by měly a porušují tak unijní pravidla. I přesto ještě s žádnou zemí nebyla doposud zahájena právní procedura. Otázkou tak je, jak dlouho budou toto jednání orgány Evropské unie tolerovat.

Co se týče postupu v azylovém řízení, postupuje Česká republika i Švédsko v souladu s evropskou právní úpravou a mají tak postup v řízení velmi podobný. Rozdíl v počtech žádostí o azyl v těchto zemích tak zřejmě není způsoben odlišnou právní úpravou azylového řízení, ale výběrem cílové země uprchlíky a také samotným rozhodováním správních orgánů v řízení. Avšak Švédsko má v posledních letech problém s dodržováním maximální lhůty pro vydání rozhodnutí, a to z důvodu nadměrného počtu žádostí, které nestíhá vyřizovat. V České republice s průběhem řízení výraznější problémy nejsou. Možným opatřením, jak urychlit a zjednodušit řízení v České republice je předání více kompetencí Ministerstvu vnitra ČR, konkrétně tedy Odboru azylové a migrační politiky. Stejně tak jako ve Švédsku Migrační úřad, mohl by i tento odbor výhradně přijímat žádosti, doplňovat informace s žadatelem a rozhodovat v řízení. Všechny informace by tak byly již od počátku na jednom místě a ihned k dispozici. Výhodou ve Švédsku je také možnost Migračního úřadu vyjádřit se k podanému odvolání a změnit vydané rozhodnutí, ještě před jeho postoupením Migračnímu soudu. Pokud by i tento postup fungoval v České republice, ubyly by soudům případy k řešení a urychlilo by se tak rozhodování v jiných věcech.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Asociace pro právní otázky imigrace. Ženevská úmluva o uprchlících a Protokolu z roku 1967. [online]. [cit. 20.11.2016]. Dostupné z: <http://www.asimos.cz/admin/files/zenevska-umluva.pdf>
- [2] Asylum Information Database. Accelerated procedure. [online]. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/sweden/asylum-procedure/procedures/accelerated-procedure>
- [3] Asylum Information Database. Forms and levels of material reception conditions. [online]. [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/sweden/forms-and-levels-material-reception-conditions>
- [4] Asylum Information Database. Regular procedure. [online]. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/sweden/asylum-procedure/procedures/regular-procedure>
- [5] Asylum Information Database. Short overview of the asylum procedure. [online]. [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/sweden/short-overview-asylum-procedure>
- [6] BATTJES, Hemme. European asylum law and international law. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. Immigration and asylum law and policy in Europe, Vol. 8. ISBN 90-04-15087-0.
- [7] BÍLKOVÁ, Veronika, Čestmír ČEPELKA, Andrea FÁBEROVÁ, Věra HONUSKOVÁ, Marcela SKALKOVÁ a Pavel ŠTURMA. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2006. ISBN 80-85889-79-X.
- [8] Encyklopedie Evropa 2045. Lisabonská smlouva. [online]. [cit. 4. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=6&tema=171>
- [9] EUR – Lex. Schengenský prostor a spolupráce. [online]. [cit. 9. 12. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=URISERV:l33020&from=CS>

- [10] Euroskop.cz. Lisabonská smlouva. [online]. [cit. 4. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/192/sekce/lisabonska-smlouva---ke-stazeni/>
- [11] Eurostat. Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data (rounded). [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00191&plugin=1>
- [12] Eurostat. First instance decisions on asylum applications by type of decision - annual aggregated data. [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00192&plugin=1>
- [13] Eurostat. Population change - Demographic balance and crude rates at national level. [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en
- [14] Eurostat. Population without the citizenship of the reporting country. [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00157&plugin=1>
- [15] Evropská unie. Nařízení, směrnice a další právní akty. [online]. [cit. 7. 12. 2016]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_cs
- [16] Evropský parlament. Azylová politika. [online]. [cit. 3. 12. 2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.2.html
- [17] Evropský parlament. Lisabonská smlouva. [online]. [cit. 4. 12. 2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.1.5.html
- [18] Evropský parlament. Maastrichtská smlouva a Amsterodamská smlouva. [cit. 3. 12. 2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.1.3.html
- [19] GOODWIN-GILL, Guy S. a Jane MCADAM. The refugee in international law. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-920763-3.
- [20] JEMELKA, Luboš. Správní řád: komentář. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-484-1.

- [21] JÍLEK, Dalibor. Povaha práva cizince na azyl podle Listiny základních práv a svobod. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2001, Roč. 9, č. 4, s. 347-353. ISSN 1210-9126.
- [22] JURNÍKOVÁ, Jana a Alžběta KRÁLOVÁ. Komu svěřit posuzování a přezkum žádostí o mezinárodní ochranu? Časopis pro právní vědu a praxi. [online]. Roč. 24, č. 2, s. 131-141. [cit. 2017-04-14]. ISSN 1805-2789. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5429/4525>
- [23] KNOBLOCHOVÁ, Věra. Amsterodamská smlouva. *Mezinárodní vztahy*. 1999, vol. 34, no. 1, s. 68-79. Dostupný také z WWW: <https://mv.iir.cz/article/view/1198>. ISSN 0323-1844.
- [24] KOSAŘ, David. Zákon o azylu: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-476-5.
- [25] Migraceonline.cz. Úmluva o právním postavení uprchlíků. [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku>
- [26] Migrationsverket. LMA card for asylum seekers. [online]. [cit. 19 3. 2017]. Dostupné z: <https://www.migrationsverket.se/English/Private-individuals/Protection-and-asylum-in-Sweden/While-you-are-waiting-for-a-decision/LMA-card.html>
- [27] Ministerstvo vnitra České republiky. Azyl. [online]. [cit. 4. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>
- [28] Ministerstvo vnitra České republiky. Dublinský systém. [online]. [cit. 4.12.2016]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>
- [29] Ministerstvo vnitra České republiky. Pobyt cizince v azylových zařízeních. [online]. [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-pobyt-cizince-v-azylovych-zarizenich.aspx>
- [30] Ministerstvo vnitra České republiky. Terminologický slovník. [online]. [cit. 19. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>
- [31] Ministerstvo vnitra České republiky. Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. [online]. [cit. 21. 1. 2017]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

- [32] Nejvyšší správní soud. Opravné prostředky proti rozhodnutím správních soudů. [online]. [cit. 21. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Opravne-prostredky-proti-rozhodnutim-spravnich-soudu/art/496?menu=316>
- [33] PALÁT, Milan. Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-228-0.
- [34] Právní prostor. Na cestě za mezinárodní ochranou: Stručný průvodce řízením o udělení azylu či doplňkové ochrany. [online]. [cit. 7. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/na-cestech-za-mezinarodni-ochranou-strucny-pruvodce-rozenim-o-udeleni-azyly-ci-doplnekove-ochrany-cast-i>
- [35] SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. Migrace a kulturní konflikty. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0.
- [36] *Společný evropský azylový systém*. Luxembourg: Publications Office, 2014. ISBN 9789279346224.
- [37] UNHCR. Azylová politika Evropské unie. [online]. [cit. 29.11..2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/co-vsechno-delame/zajisteni-pravni-ochrany/azylova-politika-evropske-unie.html>
- [38] UNHCR. Úmluva o uprchlících. [online]. [cit. 20.11..2016]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich.html>
- [39] UNHCR. Vedení pohovoru se žadateli o status uprchlíka. [cit. 16.2..2017]. Dostupné z: http://www.unhcr-centraleurope.org/assets/files/content/resources/pdf_cz/unhcr_handbook_recommendations_and_guidelines/vedeni_pohovoru_1995.pdf
- [40] Úřad pro ochranu osobních údajů. SIS – Schengenský informační systém. [online]. [cit. 9.12..2016]. Dostupné z: <https://www.uouu.cz/sis-schengensky-informacni-system/ds-3280/p1=3280>

- [41] Ústav mezinárodních vztahů Praha. Návrh reformy dublinského systému: co vše se změní? [online]. [cit. 4.12.2016]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/navrh-reformy-dublinskeho-systemu-co-vse-se-ma-zmenit>
- [42] Vláda České republiky. Analýza dopadů Lisabonské smlouvy. [online]. [cit. 4.12.2016]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>
- [43] Vláda České republiky. Lisabonská smlouva. [online]. [cit. 4.12.2016]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/lisabonska-smlouva/lisabonska-smlouva-78697/>
- [44] WAGNEROVÁ, Eliška. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-750-6.

Právní předpisy

- [45] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 603/2013 ze dne 26. června 2013 o zřízení systému „Eurodac“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení (EU) č. 604/2013 kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, a pro podávání žádostí orgánů pro vymáhání práva členských států a Europolu o porovnání údajů s údaji systému Eurodac pro účely vymáhání práva a o změně nařízení (EU) č. 1077/2011, kterým se zřizuje Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (přepracované znění).
- [46] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany.
- [47] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu.
- [48] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany.

- [49] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.
- [50] Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Vzor žádosti o udělení mezinárodní ochrany

Příloha B Výčet použité judikatury

Příloha A

razítko přijímacího střediska

Foto

(3,5 x 4,5)

evidenční číslo

Žádost

- 1)
  - a) jméno:
  - b) příjmení:
  - c) dřívější příjmení (všechna):
- 2) Datum a místo (stát) narození:
- 3) Pohlaví:
- 4) Státní občanství:
  - a) v den narození:
  - b) současné/současná (uved'te všechna):
  - c) nemáte-li žádné, uveďte důvody:
- 5) Národnost/etnická příslušnost, ke které se hlásíte:
- 6)
  - a) jméno otce:
  - b) příjmení otce:
  - c) datum a místo narození otce:
- 7)
  - a) jméno matky:
  - b) příjmení matky:
  - c) datum a místo narození matky:
- 8) V jakých jazycích jste schopen se dorozumět?
- 9) Rodinný stav:
- 10) Počet osob, ke kterým máte vyživovací povinnost:
- 11)
  - a) děti do 18 let, jejichž jménem žádáte o udělení mezinárodní ochrany (jméno a příjmení, datum a místo narození, národnost, státní příslušnost a rodinný poměr):
  - b) uveďte jména a příjmení, data a místa narození a rodinný poměr dalších rodinných příslušníků, kteří současně s vámi žádají o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky:
  - c) ostatní členové rodiny, kteří se zdržují mimo území České republiky [místo jejich pobytu a ostatní údaje jako u písmene a)]:
  - d) příbuzní nebo známí, kteří pobývají na území České republiky, s jejichž pomocí po dobu řízení o udělení mezinárodní ochrany počítáte:
- 12) Uveďte místa (stát, obec, ulice) a délku pobytu, kde jste se zdržoval posledních 10 let před příchodem do České republiky:
- 13) Uveďte, kterými doklady v současné době disponujete:

- a) cestovní pas a vízum (druh, číslo, platnost do):
- b) jiné doklady totožnosti (druh, číslo, platnost do):
- 14) Náboženské vyznání:
- 15) Jste sám nebo některý člen rodiny členem politické strany nebo jiné organizace:
- 16) Kdy a kde jste vykonával vojenskou službu:
- 17) Nejvyšší dosažené vzdělání: Doklady o vzdělání:
- 18) Povolání
  - a) odborné předpoklady k výkonu povolání:
  - b) dosavadní pracovní zařazení (delší jeden rok) a dobu jeho trvání:
- 19)
  - a) máte v současné době finanční prostředky (výše a měna):
  - b) máte movitý nebo nemovitý majetek (jaký a kde):
  - c) máte nárok na důchod nebo jinou sociální dávku (jakou, kde):
  - d) dostáváte materiální pomoc (jakou, od koho):
- 20) Kdy a z jakého důvodu jste opustil svou vlast:
Uveďte, kdy a kde jste se zdržoval od doby opuštění své vlasti do příjezdu do České republiky:
- 21) Pobýval jste po odchodu z vlasti v jiném členském státu Evropské unie? Pokud ano, uveďte, ve kterých členských státech Evropské unie jste pobýval (stát, obec, ulice), délku a účel pobytu, povolení, na základě kterého jste na území tohoto státu pobýval (druh, doba platnosti).
- 22) Opustil jste území členských států Evropské unie? Pokud ano, uveďte, kdy jste území členských států Evropské unie opustil, do kterého státu jste cestoval a kdy jste se na území členských států Evropské unie vrátil. Popište průběh cesty.
- 23) Z jakých důvodů žádáte o udělení mezinárodní ochrany?
- 24) Zůstali ve vaší vlasti příbuzní, vůči nimž máte závazky:
- 25) Kdy, kde a jakým způsobem jste vstoupil na území České republiky:
- 26) Kdy, kde a jakým způsobem jste vstoupil na území členských států Evropské unie?
- 27)
  - a) přes území kterých států jste do České republiky cestoval:
  - b) jak dlouho jste se zdržoval na území těchto států:
- 28) Uveďte, zda je Česká republika vaším cílovým státem nebo pouze tranzitním, popište své představy o řešení vaší situace:
- 29) Byl jste již v České republice, kdy a z jakého důvodu:
- 30) Navázal jste po dobu svého pobytu v cizině spojení se zastupitelským úřadem vaší vlasti (kde, kdy, z jakého důvodu a s jakým výsledkem):
- 31) Žádal jste již o udělení azylu nebo o udělení mezinárodní ochrany, jestliže ano (kde, kdy, s jakým výsledkem):
- 32) Bylo nebo je proti vám vedeno trestní stíhání (kdy, kde, z jakého důvodu a s jakým výsledkem):
- 33) Čeho se obáváte v případě návratu do vlasti:
- 34) Jaký je váš zdravotní stav:
- 35) Rozveďte na samostatném listu, který je nedílnou součástí žádosti o udělení mezinárodní ochrany důvody, pro které žádáte o udělení mezinárodní ochrany v České republice, a jiné důležité okolnosti, které mohou osvědčit důvody k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

Potvrzuji, že jsem byl poučen o svých právech a povinnostech po dobu pobytu na území České republiky, a to včetně práva kdykoli se obrátit o pomoc na Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky a kontaktovat další organizace zabývající se ochranou zájmů uprchlíků.

V

dne

podpis žadatele
o udělení azylu

podpis tlumočnicka
pracovníka

podpis oprávněného
ministerstva

Příloha B

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 3. 2004, sp. Zn. 2 Azs 8/2004

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 6. 2004, sp. Zn. 4 Azs 38/2004, publ. Pod č. 368/2004 Sb. NSS

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. Zn. 4 Azs 147/2004

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 3. 2005, sp. Zn. 3 Azs 165/2004, publ. Pod č. 602/2005 Sb. NSS

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 9. 2005, sp. Zn. 3 Azs 388/2004

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 5. 2007, sp. Zn. 3 Azs 106/2006

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 07. 08. 2007, čj. 5 Azs 15/2007

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. Zn. 9 Aps 5/2007, publ. Pod č. 1459/2008 Sb. Nejvyššího správního

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 8. 2008, sp. Zn. 48 Az 43/2008, publ. Pod č. 1747/2009 Sb. NSS

Rozsudek Nejvyššího správního soudu z 11. 6. 2009, sp. Zn. 9 Azs 5/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, sp. Zn. 5 Azs 40/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2015, č. j. 1 Azs 248/2014 – 27

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2016, č. j. 5 Azs 2/2016-30

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2016, č. j. 2 Azs 122/2016-79

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2016, čj. 2 Azs 304/2016 – 24

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2017, čj. 2 Azs 331/2016 – 21

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2017, čj. 4 Azs 197/2016 – 94